

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

1. -3. kvartal 2014

Dato:
12.11.2014

OFFENTLIG VERSJON

Innhold

INNHold	3
1 HOVEDINNTRYKK	4
2 MAKROØKONOMISK BAKGRUNN	6
3 NORSKE OG NORDISKE FINANSKONSERN	10
NORSKE FINANSKONSERN	10
NORDISKE FINANSKONSERN	11
4 KREDITTINSTITUSJONER	14
BANKER	14
NÆRMERE OM OMF-FORETAKENE	21
LIKVIDITETSRISIKO	22
SOLIDITET	26
ØVRIGE KREDITTFORETAK	30
FINANSIERINGSSKAPER	32
5 FORSIKRING	36
LIVSFORSIKRINGSSKAPER	36
SKADEFORSIKRINGSSKAPER	41
6 RESULTAT OG BALANSE FOR HVER BRANSJE	45
7 TABELLER FOR GRUPPER OG ENKELTINSTITUSJONER	50
BANKER	50

Redaksjonen ble avsluttet 12.november 2014. Alle tall er foreløpige, og det tas forbehold om endringer.

1 Hovedinntrykk

Veksten i norsk økonomi tok seg betydelig opp i andre kvartal og medførte en årsvekst ved utgangen av første halvår på 3,4 prosent. Eksporten av tradisjonelle varer og private husholdningers konsum bidro særlig positivt til den økte BNP-veksten, mens investeringer i petroleumssektoren har utviklet seg svakt de siste kvartalene. Arbeidsledigheten har økt marginalt det siste året, og var fremdeles lav ved utgangen av tredje kvartal. Veksten i boligpriser har tatt seg opp, med en vekst fra årsskiftet til utgangen av oktober på 7,7 prosent. Gjennomsnittlige boligpriser i oktober var 5,3 prosent høyere enn ett år tidligere, men det er betydelige regionale forskjeller i prisutviklingen. Igangsettingen av nye boliger har så langt i år falt med 10 prosent sammenlignet med samme periode i 2013. Husholdningenes gjeldsvekst har sunket et halvt prosentpoeng siden utgangen av 2013, til en tolv månedersvekst på 6,5 prosent ved utgangen av september. Veksten er dermed fremdeles høyere enn veksten i nominelle inntekter.

Aksjemarkedene, både internasjonalt og i Norge, viste betydelig verdistigning i første halvår. I tredje kvartal falt kursene noe tilbake, med unntak av i USA hvor det fortsatt var kursstigning. Rentenivået på statsobligasjoner har sunket gjennom de tre første kvartalene, både i USA, Tyskland og Norge. Rentene på statspapirer i de gjeldstyngede europeiske landene er fremdeles betydelig høyere enn tyske renter. Med unntak av greske statspapirer har likevel differansen blitt betydelig redusert gjennom 2014. Korte statsrenter har trukket videre ned i Europa i tredje kvartal, mens norske renter har vært relativt stabile, og ligger på historisk lave nivåer. Den norske kronen har svekket seg ytterligere mot amerikanske dollar i tredje kvartal, mens den hentet seg noe inn mot euro og importvektet valutakursindeks.

Bankene oppnådde et resultat før skatt på nær 42 mrd. kroner etter tre kvartaler, noe som var 29 prosent høyere enn i samme periode i 2013. Den sterke resultatforbedringen medførte en økning i egenkapitalavkastningen på 3,3 prosentpoeng, til 14,7 prosent (annualisert). Hovedårsaken til forbedringen i bankenes resultater var høyere netto renteinntekter, særlig som følge av lavere finansieringskostnader enn året før. Netto renteinntekter som andel av gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK) økte fra 1,52 til 1,55 prosent. Mange banker hadde betydelige gevinster på salget av Nets Holding. Engangseffekter førte til svært lav vekst i totale driftskostnader, mens den underliggende kostnadsveksten var 4 prosent. Bankene samlet kunne resultatføre svært lave tap på utlån, tilsvarende 0,16 prosent (annualisert) av utlånsvolumet. Nivået på misligholdte engasjementer sank og utgjorde 1,3 prosent av utlån.

Årsveksten i samlede brutto utlån til kunder (inkludert utlån overført til OMF-foretak) økte noe i forhold til ett kvartal tidligere, til 4,7 prosent ved utgangen av september. Utlånsveksten til personkunder økte svakt i tredje kvartal, til 5,6 prosent siste tolv månedersperiode. Veksten i utlån til innenlandske bedriftskunder var beskjeden siste år, blant annet som følge av økt finansiering gjennom obligasjonsmarkedet. Som følge av betydelig reduksjon i utlån til utenlandske bedriftskunder, sank samlede bedriftsutlån med 1,4 prosent siste år. Innskudd fra kunder, justert for enkelte volatile pengemarkedsinnskudd, økte med 7,0 prosent siste år. Innskuddsdekningen (hensyntatt utlån overført til OMF-foretak) var relativt stabil, med 57 prosent. Norske banker har hatt god tilgang på markedsfinansiering så langt i 2014. Risikopåslagene på verdipapirfinansiering har sunket betydelig siden inngangen av året, til tross for en svak økning i risikopåslaget på

seniorobligasjoner etter utgangen av tredje kvartal. Ren kjernekapitaldekning var 12,2 prosent for bankene samlet, en økning på 1,1 prosentpoeng siste år. Økningen er til dels en følge av endringer i kapitaldekningsregelverket.

Finansieringsselskapene, som i hovedsak driver virksomhet innenfor leasing og bil- og forbruksfinansiering, oppnådde et samlet resultat før skatt på 2,5 mrd. kroner i første halvår, en økning på 0,5 mrd. kroner fra tilsvarende periode i 2013. Hovedårsaken til resultatforbedringen var engangseffekt ved salg av portefølje. Justert for dette var resultatet på nivå med fjoråret. Utlånstapene var nær uendret, og tilsvarte 0,5 prosent av utlån, mens misligholdsnivået gikk noe ned. Egenkapitalavkastningen økte med nær ett prosentpoeng, til 16,2 prosent. Årsveksten i utlån til forbruksfinansiering var 9,8 prosent, nær to prosentpoeng lavere enn ett kvartal tidligere.

Livsforsikringsselskapene fikk et resultat før skatt på 5,1 mrd. kroner i de tre første kvartalene i 2014, mot 4,4 mrd. kroner i samme periode året før. Kollektivporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter med årlig garantert avkastning, oppnådde en bokført annualisert kapitalavkastning på 4,8 prosent, mot 4,1 prosent i samme periode i fjor. Bedringen skyldes i hovedsak oppgang i aksjemarkedet og rentenedgang. Dette bidro også til at annualisert verdijustert kapitalavkastning, som også inkluderer urealiserte verdiendringer, økte fra 5,5 til 6,1 prosent. Kursreguleringsfondet økte med 9 mrd. kroner, noe som sammen med det ufordelte delårsresultatet bidro til at bufferkapitalen ble styrket med 25 mrd. kroner siden utgangen av 2013, hvorav 6 mrd. kroner i tredje kvartal. Ved utgangen av tredje kvartal 2014 var bufferkapitalen i livsselskapene 92 mrd. kroner. Dette tilsvarte 10,9 prosent av forsikringsforpliktelsene i kollektivporteføljen.

Skadeforsikringsselskapene (uten captives) hadde et resultat før skatt på 7,9 mrd. kroner etter tre kvartaler i 2014, mot 5 mrd. kroner i samme periode i fjor. Bedringen i resultatet skyldes økte finansinntekter og høy premievekst. Combined ratio var 86 prosent for skadeforsikringsselskapene samlet i første til tredje kvartal, en bedring på to prosentpoeng sammenlignet med samme periode i fjor. Lavere skadeprosent bidro til bedringen, mens kostnadsprosenten var nær uendret. Bufferkapitalen utgjorde 37 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2014.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

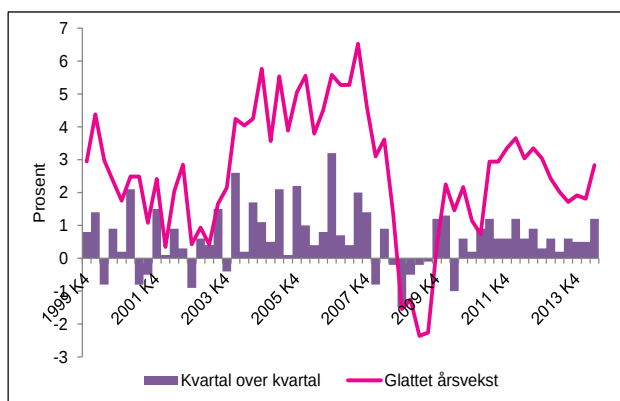
Norsk økonomi

Etter halvannet år med relativt svak vekst i fastlandsøkonomien, økte produksjonen kraftig i andre kvartal 2014.

For første halvår sett under ett viser foreløpige nasjonalregnskapstall en årsvekst i BNP Fastlands-Norge på 3,4 prosent. Konsumet i private husholdninger tok seg opp gjennom første halvår 2014, etter en periode med svak vekst i 2013. Samtidig var spareraten historisk høy. Nettoeksporten av tradisjonelle varer steg markant i første halvår 2014. Realinvesteringene i fastlandsnæringene og petroleumsrelatert virksomhet har utviklet seg svakt de siste kvartalene. Imidlertid har realinvesteringene i offentlig forvaltning økt markert siden 2012. Todelingen av økonomien, med høy vekst i petroleumsrelaterte næringer og svak utvikling i øvrige sektorer, er mindre markert. Statistisk sentralbyrå venter at BNP-veksten for Fastlands-Norge vil være lavere enn trendveksten på 2,5 prosent frem til 2016. Norges Banks prognoser antyder et tilsvarende forløp. Finansdepartementet anslår i Nasjonalbudsjettet 2015 at BNP-veksten for Fastlands-Norge går ned fra 2,2 prosent i 2014 til 2,0 prosent i 2015.

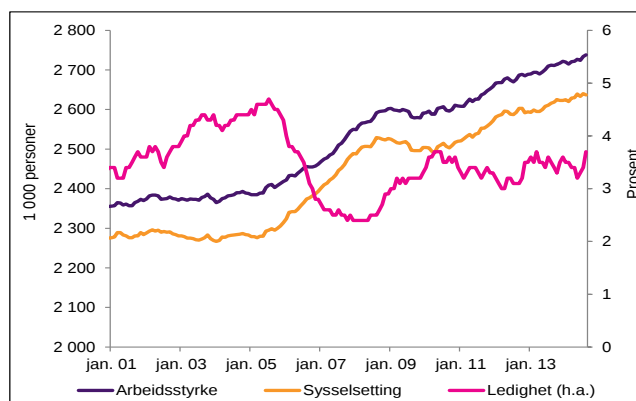
Både arbeidsstyrken og sysselsettingen vokste fra siste årsskifte til august 2014, se figur 2.2. Den sesongjusterte arbeidsledigheten (AKU) økte fra 3,6 prosent i desember 2013 til 3,7 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014. Den registrerte arbeidsledigheten (helt ledige) hos NAV gikk opp 0,1 prosentpoeng til 2,7 prosent fra september 2013 til september 2014.

Figur 2.1: BNP for Fastlands-Norge. Tolvmåneders vekst glattet med glidende gjennomsnitt for 4 kvartaler

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2.2: Arbeidsstyrke, sysselsetting og arbeidsledighet

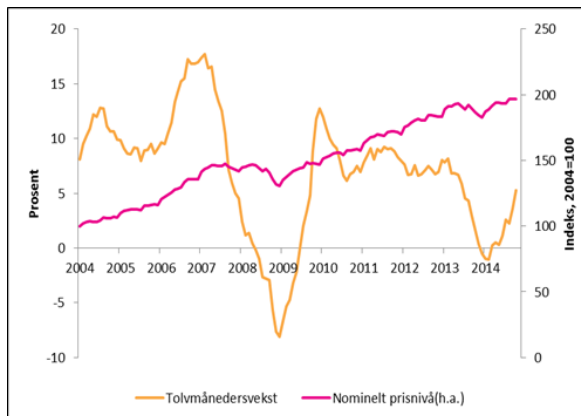
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Prisene på brukte boliger avtok i andre halvår 2013 og inn i 2014, se figur 2.3. I februar snudde imidlertid boligmarkedet igjen, og fra årsskiftet til utgangen av oktober var nominell prisoppgang 7,7 prosent. I oktober var boligprisene 5,3 prosent høyere enn i samme måned året før. Det er betydelige regionale forskjeller. Mens prisene falt fra september til oktober i Trondheim, Kristiansand og særlig i Stavanger, var det prisøkning i Oslo, Bergen og Tromsø. Det har vært svak utvikling i salget av nye boliger i de tre første kvartalene av 2014. Tall fra Boligprodusentene viser en nedgang på 13 prosent i forhold til samme periode i

2013. Igangsettingen av nye boliger gjenspeiler salget og i perioden januar til september 2014 har det vært et fall på 10 prosent i forhold til de tre første kvartalene i 2013.

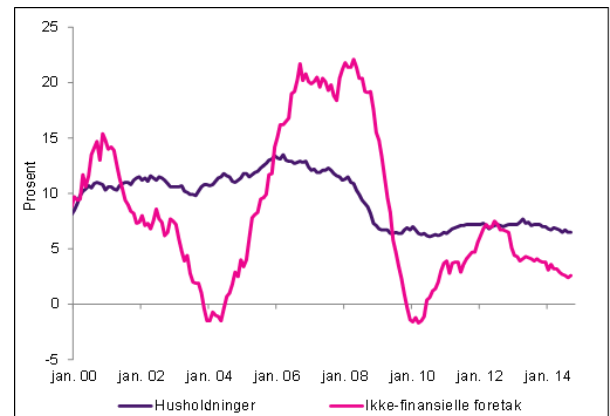
Den samlede kredittveksten (K3) har avtatt gjennom 2014, men er fortsatt høyere enn veksten i fastlandsøkonomien. Foretakssektorens innenlandske gjeldsvekst har falt markert de siste to årene, og tolv månedersveksten var 2,3 prosent i september, se figur 2.4. Fastlandsforetakenes utenlandske opplåning har avtatt gjennom 2014. Fra utgangen av 2013 har gjeldsveksten i husholdningene falt med 0,5 prosentpoeng, til en tolv månedersvekst på 6,5 prosent ved utgangen av september. Dette er fortsatt høyere enn inntektsveksten.

Figur 2.3: Boligpriser

Kilde: Eiendom Norge, Finn.no og Eiendomsverdi

Figur 2.4: Kredittvekst (K2) til husholdninger og foretak

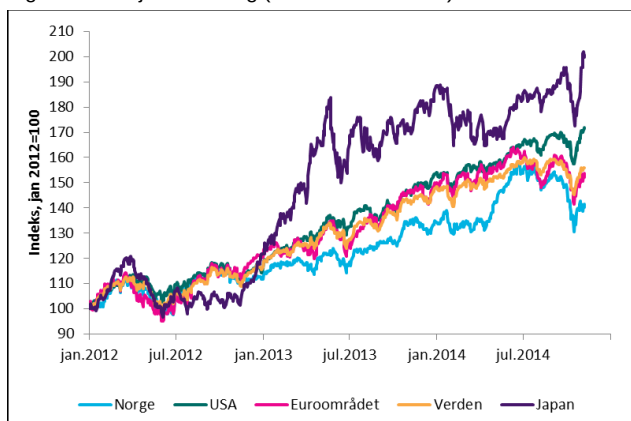

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Aksje- og rentemarkeder

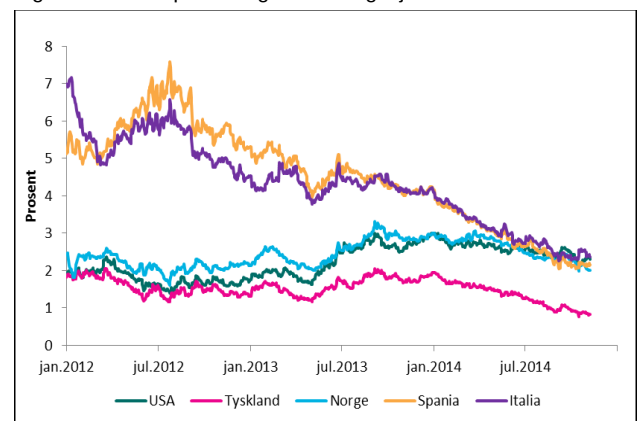
Aksjeindeksene i både USA, euroområdet, Norge og Japan steg betydelig i første halvår 2014. I tredje kvartal falt kursene noe tilbake, med unntak av amerikanske indekser. Fallet fortsatte inn første halvdel av oktober.

Figur 2.5: Aksjeavkastning (MSCI Total Return)

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Figur 2.6: Rente på 10-årige statsobligasjoner

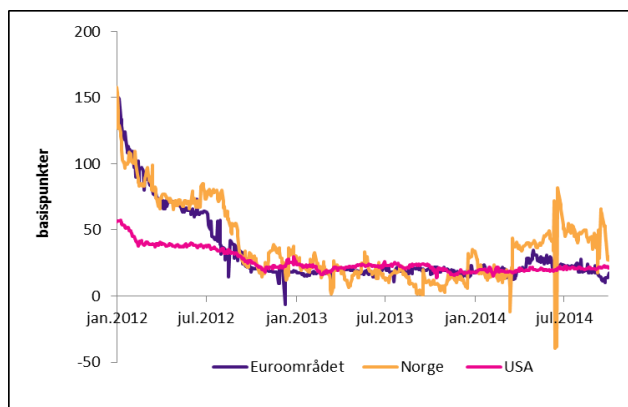
Kilde: Thomson Reuters Datastream

Aksjeindeksene har økt markant fra midten av oktober og frem til 7. november, se figur 2.5 og tabell 2.1. Oppgangen har hittil i år vært sterkest i de amerikanske aksjemarkedene.

Rentenivået på 10-års statsobligasjoner i USA, Tyskland og Norge falt i første halvår, og utviklingen fortsatte i tredje kvartal, se figur 2.6. Rentenivået på statsobligasjoner i de gjeldstyngede søreuropeiske landene falt også i samme periode. Statsobligasjoner utstedt av disse landene har fortsatt markert høyere rente enn renten på tyske statsobligasjoner, men forskjellen har, med unntak av Hellas, avtatt betydelig hittil i år, se figur 2.6 og tabell 2.1. Fra utgangen av tredje kvartal og frem til 7. november har de lange rentene i Tyskland, USA og Norge fortsatt ned, mens det har vært små bevegelser i tilsvarende renter for de gjeldstyngede eurolandene.

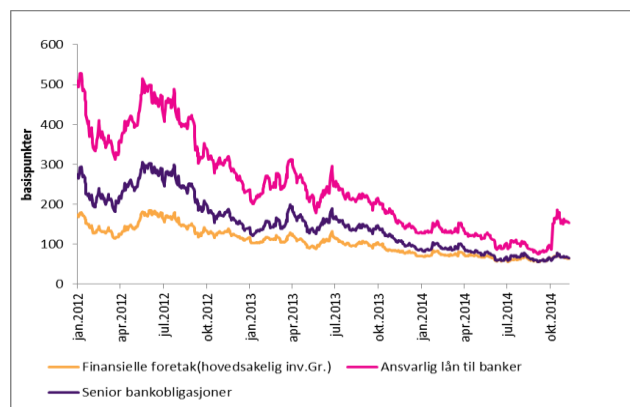
Rentene på statspapirer med tre måneders løpetid i USA, Tyskland og Norge gikk ned i første halvår 2014. De korte rentene trakk videre ned i euroområdet i tredje kvartal, mens de var tilnærmet uendret i USA og Norge. De korte statsrentene ligger således fortsatt på historisk lave nivåer, se tabell 2.1. Interbankrentene har i stor grad fulgt bevegelsene i statsrentene. Spreadene mellom interbankrenter og korte statsrenter har vært relativt stabile i både USA og euroområdet i de tre første kvartalene i 2014, se figur 2.7. I Norge har spreaden variert noe mer.

Figur 2.7: Spread, 3-mnd interbankrente og 3-mnd statscertifikater

Kilde: Thomson Reuters Datastream

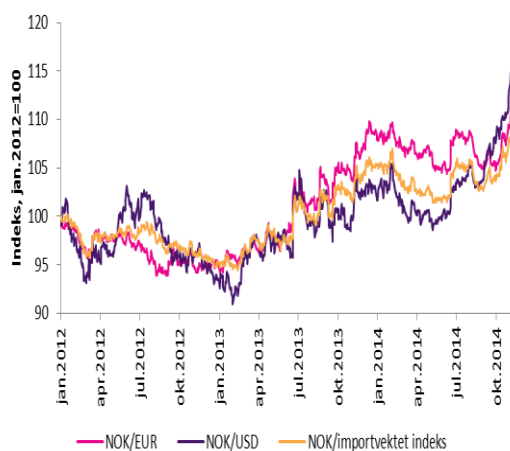
Figur 2.8: CDS (EU), banker og ikke-finansielle foretak

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Prisene på CDS-kontrakter (Credit Default Swaps) på 5-årige senior-obligasjoner og ansvarlige lån utstedt av banker i euroområdet og obligasjoner utstedt av ikke-finansielle foretak i euroområdet, gikk ned fra utgangen av 2013 til utgangen av september i år. Gjennom oktober og i begynnelsen av november økte imidlertid CDS-prisene, særlig på ansvarlige lån til banker, se figur 2.8 og tabell 2.1. Vurdert ut fra CDS-priser, synes markedsaktørene ved utgangen av oktober å legge til grunn at europeiske senior-bankobligasjoner er om lag like risikable som obligasjoner utstedt av europeiske ikke-finansielle foretak med god kredittverdighet.

Figur 2.9: Valutakurser

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Tabell 2.1: Utviklingen i verdipapirmarkedet. Endring i prosent (aksjer og valuta), basispunkter (renter og CDS)

	Nivå			Endring	
	31.12.2013	30.09.2014	07.11.2014	31.12.13 - 30.09.14	31.12.13 - 07.11.14
Aksjer (MSCI)					
Norge				11,1	5,2
USA				8,2	11,6
Euroområdet				5,2	1,4
Japan				-0,1	6,5
10-årige statsobligasjoner (prosent)					
USA	3,01	2,50	2,30	-51	-71
Tyskland	1,94	0,95	0,83	-100	-112
Norge	3,00	2,26	2,01	-74	-99
Spania	4,15	2,16	2,16	-198	-199
Italia	4,09	2,35	2,37	-174	-172
3-mnd. statssertifikater (prosent)					
Norge	1,35	1,36	1,42	1	7
USA	0,07	0,02	0,03	-5	-4
Tyskland	0,11	-0,07	-0,14	-19	-25
CDS-priser (basispkt.), utvalgte sektorer (EU)					
Ikke-fin. foretak	70	63	65	-7	-5
Sen. bankoblig.	87	64	67	-23	-20
Ans. lån til bank	129	92	157	-37	29
Valuta					
NOK/EUR	8,36	8,11	8,49	-2,9	1,6
NOK/USD	6,07	6,42	6,84	5,9	12,8
NOK/Imp. ind.	93,98	92,51	96,49	-1,6	2,7

Kilde: Thomson Reuters Datastream

Den norske kronen svekket seg både mot den amerikanske dollaren og euro i første halvår 2014. I tredje kvartal styrket kronen seg noe mot euro, og den importvektede valutakursindeksen, men ble betydelig svekket målt mot amerikanske dollar, se figur 2.9 og tabell 2.1. Fra oktober og frem til 7. november har den norske kronen svekket seg på bred basis. Hittil i år har kronen svekket seg både mot amerikanske dollar, euro og den importvektede valutakursindeksen.

3 Norske og nordiske finanskonsern

Norske finanskonsern

De største norskeide finanskonsernene, DNB, Storebrand, Sparebank 1 Gruppen, KLP og Gjensidige er aktører innenfor de fleste delene av finanssektoren. Resultatene for alle finanskonsernene viste en bedring i de tre første kvartalene i 2014 sammenliknet med samme periode i 2013. For DNB var resultatet på 20,9 mrd. kroner i de tre første kvartalene 2014, 5 mrd. kroner bedre enn i samme periode 2013. Bedringen kommer hovedsakelig som følge av økte netto renteinntekter, økte andre driftsinntekter, lavere kostnader og reduserte nedskrivninger på utlån. Storebrand bedret sitt resultat med 0,2 mrd. kroner til 1,8 mrd. kroner i de tre første kvartalene 2014. Bedringen skyldes hovedsakelig positiv utvikling i den delen av konsernet som omfatter innskuddspensjon, kapitalforvaltning og bankprodukter for privatpersoner. I tillegg hadde Storebrand reduksjon i kostnader. Gjensidige bedret resultat før skatt med nær 1 mrd. kroner, til 4,2 mrd. kroner i de tre første kvartalene 2014. Solid premievekst og reduserte kostnader bidro positivt til resultatet. Sparebank 1 Gruppen viste en bedring i resultatet på 0,5 mrd. kroner, til 1,8 mrd. kroner. Gruppen hadde resultatforbedring innen alle de større forretningsområdene i konsernet. KLP hadde et resultat før skatt på 1,8 mrd. kroner i de tre første kvartalene i 2014, mot nær null i samme periode 2013. Også tredje kvartal var et kvartal med stor tilflytting av kunder for KLP. I løpet av de tre første kvartalene i 2014 har 58 av totalt 78 kommuner som var kunder hos DNB Liv og Storebrand Liv, flyttet sine ordninger til KLP. Om lag 200 bedrifter med offentlig tjenstepensjon har også flyttet til KLP. Dette representerer rundt 132 000 individuelle rettighetshavere.

Tabell 3.1 Resultat før skatt for norskeide finanskonsern

	1. - 3. kv. 2014	1. - 3. kv. 2013
	Mill. kr.	Mill. kr.
DNB	20 918	15 842
Storebrand	1 783	1 557
SpareBank 1 Gruppen	1 753	1 216
KLP	1 841	1
Gjensidige	4 241	3 291

Kilder: Kvartalsrapporter

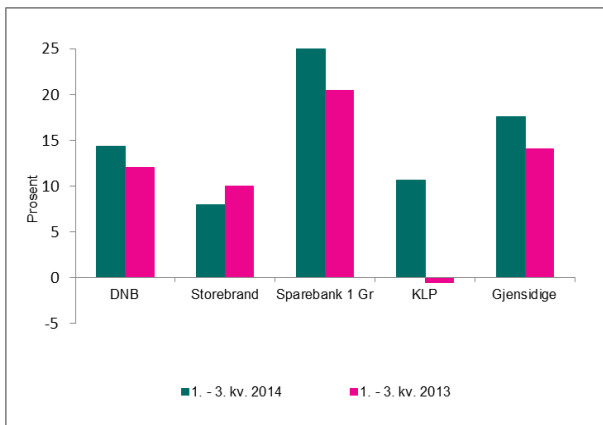
DNB hadde en egenkapitalavkastning¹ på 14,3 prosent, en økning på 2,3 prosentpoeng sammenliknet med de tre første kvartalene 2013. For Storebrand var egenkapitalavkastningen på 7,9 prosent, en nedgang på 2 prosentpoeng. Gjensidige økte egenkapitalavkastningen med 3,6 prosentpoeng til 17,6 prosent i de tre første kvartalene 2014. Sparebank 1 Gruppen hadde en egenkapitalavkastning på 28 prosent, en økning på 7,6

¹ Tall for egenkapitalavkastning (etter skatt, annualisert) er beregnet av Finanstilsynet og kan derfor avvike fra konsernernes publiserte tall.

prosent. KLP hadde en egenkapitalavkastning på 10,6 prosent i de tre første kvartalene 2014, 11,2 prosentpoeng høyere enn i samme periode 2013².

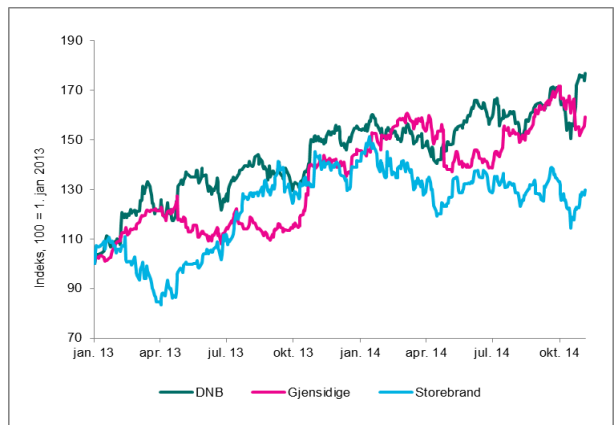
Av de fem største norske finanskonsernene er DNB, Gjensidige og Storebrand børsnoterte. DNB og Gjensidige hadde en økning i aksjekursen på henholdsvis 11 og 18 prosent de tre første kvartalene i 2014. Aksjekursen til Storebrand gikk ned 6 prosent i samme periode. Frem til 5. november har aksjekursene til DNB økt med 15 prosent, Gjensidige økt med 9 prosent og Storebrand falt med 8 prosent siden utgangen av 2013.

Figur 3.1: Egenkapitalavkastning etter skatt, annualisert

Kilder: Kvartalsrapporter og Finanstilsynet

Figur 3.2: Børsutvikling for norske finanskonsern

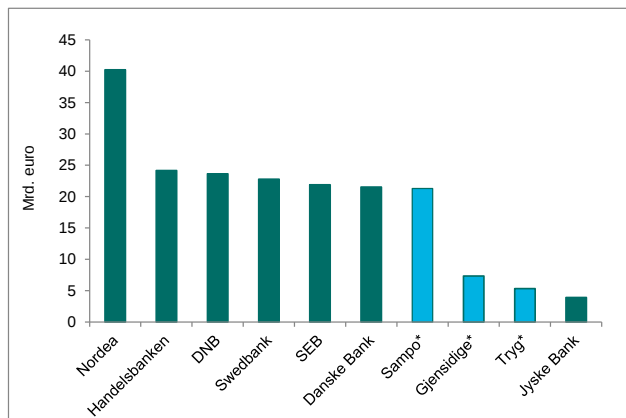
Kilde: Thomson Reuters Datastream

Nordiske finanskonsern

Nordea var det største nordiske finanskonsernet ved utgangen av tredje kvartal 2014 med en forvaltningskapital på 5 429 mrd. norske kroner. Markedsverdien var i overkant av 40 mrd. euro per 11. november 2014. DNB var det fjerde største konsernet med en forvaltningskapital på 2 443 mrd. kroner. Etter markedsverdi var DNB nummer tre, med 23,6 mrd. euro. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominerte, og sju av de åtte største har virksomhet i Norge.

² Merk at KLP hadde negativ egenkapitalavkastning etter tre kvartaler i 2013 som følge av regnskapsmessige forhold knyttet til valutakursdifferanser i utenlandsk virksomhet.

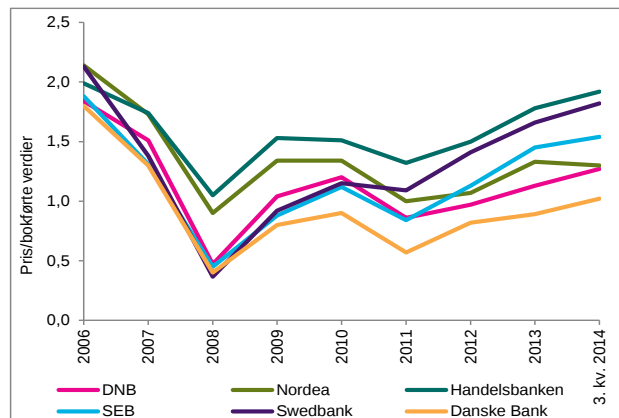
Figur 3.3: Markedsverdi nordiske finanskonsern

Kilde: J.P. Morgan, 11. november 2014

*Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert

Figur 3.4: Pris/bokført verdi

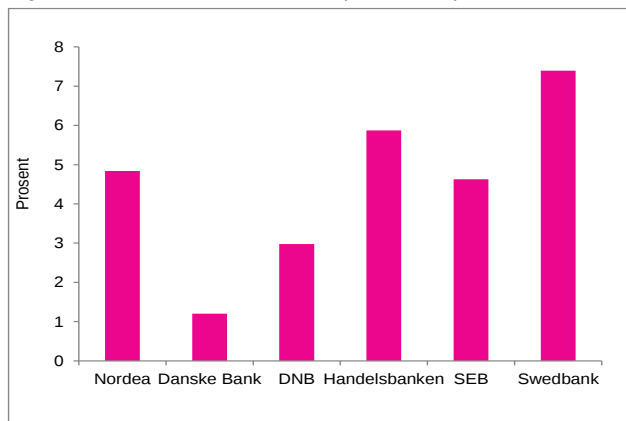

Kilde: J.P. Morgan, 11. november 2014

Børsenes verdsettelse av nordiske bankaksjer i forhold til bokførte verdier (P/B) viser at Handelsbanken og Swedbank ligger høyest. Danske Bank er fortsatt lavest verdsatt, men har hatt en gradvis verdiøkning de siste årene. Vurderes børskurs i forhold til løpende inntjening (P/E) er DNB lavest verdsatt med en børskurs på 9,9 ganger inntjeningen, mot et gjennomsnitt for de store nordiske bankene på 12,1. Handelsbanken ligger høyest med en børskurs på 14,6 ganger inntjeningen.

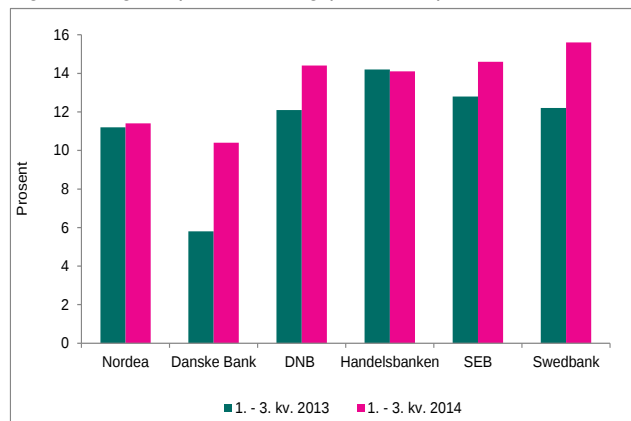
Alle de seks største nordiske konsernene har økt utlånene til kunder siste tolv måneder. Veksten har vært minst i Danske Bank, mens Swedbank har hatt størst utlånsvekst.

Figur 3.5: Utlånsvekst 12 måneder (lokal valuta)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.6: Egenkapitalavkastning (annualisert)

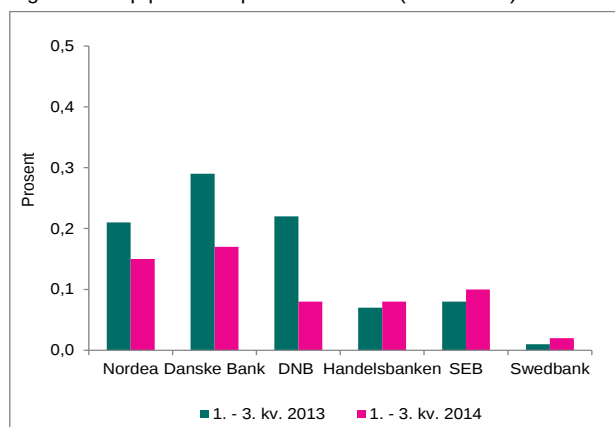
Kilde: Kvartalsrapporter

Alle de store nordiske finanskonsernene har hatt en bedring i resultat før skatt, noe som har bidratt til høyere egenkapitalavkastning enn i samme periode i fjor. For Handelsbanken var egenkapitalavkastningen omtrent uendret. DNB og de svenske bankene, med unntak av Nordea, har alle over 14 prosent i egenkapitalavkastning.

Etter tre kvartaler i 2014 lå utlånstapene fortsatt på et lavt nivå, spesielt i de DNB og de svenske bankkonsernene Swedbank, Handelsbanken og SEB. For Danske Bank, Nordea og DNB har det vært en nedgang i tapsnivået sammenlignet med tilsvarende periode i fjor.

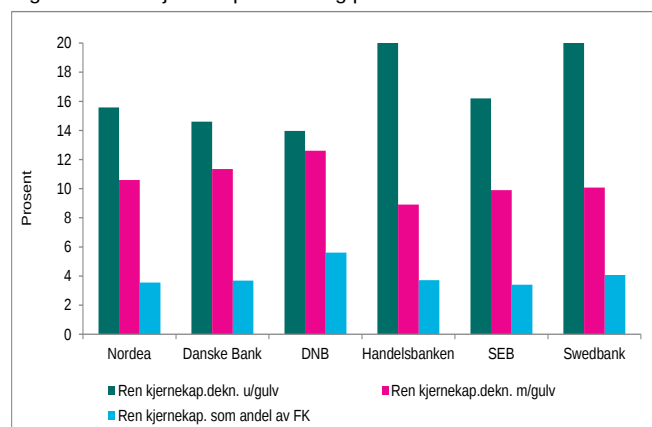
DNB hadde den høyeste rene kjernekapitaldekningen (med Basel I-gulv) ved utgangen av tredje kvartal med 12,6 prosent. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning med og uten gulv på beregningsgrunnlaget varierte fra 1,4 til 11,8 prosentpoeng i de nordiske konsernene. Utslagene var klart størst for de svenske konsernene. DNB hadde lavest ren kjernekapitaldekning uten gulv med 14,0 prosent, men høyest ren kjernekapital som andel av forvaltningskapitalen med 5,6 prosent.

Figur 3.7: Tap på utlån i prosent av utlån (annualisert)

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.8: Ren kjernekapitaldekning per 30.09.2014

Kilde: Kvartalsrapporter

4 Kredittinstitusjoner

Banker

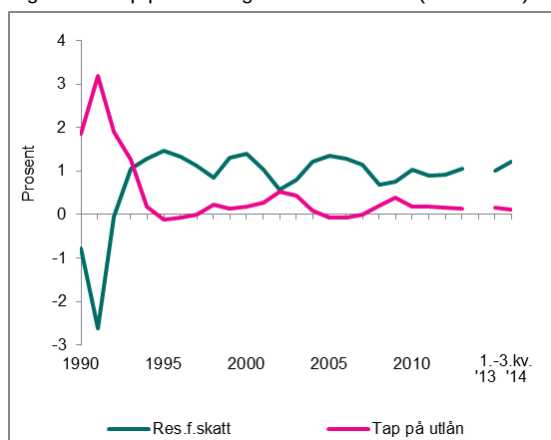
- Bedring i netto renteinntekter
- Lave tap på utlån
- Lengre tids reduksjon i utlånsveksten til privatkunder bremsset opp

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige norske banker. For banker som er finanskonsern, benyttes regnskapstall for bankkonsernet. For øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentsatsene annualisert. Det vises utvikling for tre grupper av banker: de syv største bankene (utgjør 77 prosent av norske bankers forvaltningskapital), mellomstore banker (23 banker med mer enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, utgjør 15 prosent av norske banker) og mindre banker (95 banker med mindre enn 10 mrd. kroner i forvaltningskapital, utgjør 7 prosent av total forvaltningskapital).

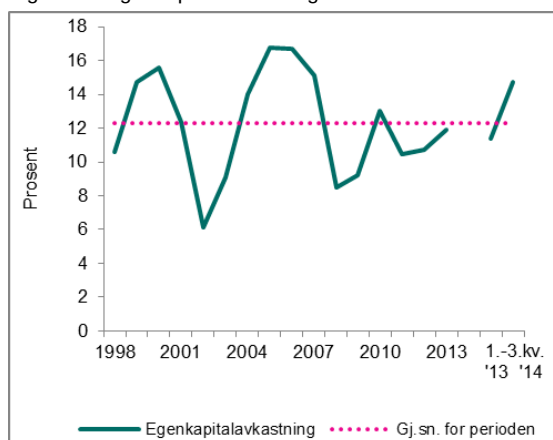
Resultat

Bankenes resultat før skatt var 29 prosent høyere etter tre kvartaler i 2014 enn i samme periode året før. Det økte resultatet førte til en markert bedring av egenkapitalavkastningen, fra 11,4 til 14,7 prosent. Ses resultatet i forhold til GFK var det en økning fra 1,0 til 1,2 prosent. Resultatet i tredje kvartal isolert var 15 prosent bedre enn kvartalet før, og 18 prosent bedre enn i tredje kvartal 2013. Den sterke resultatveksten er en følge av positiv utvikling i de fleste resultatkomponenter.

Figur 4.1: Tap på utlån og resultat før skatt (% av GFK)

Figur 4.2: Egenkapitalavkastning

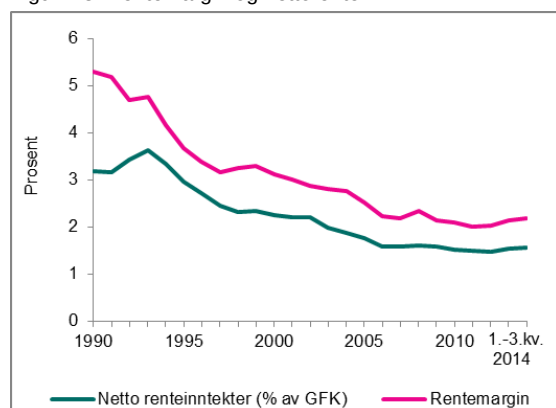

Tabell 4.1: Resultat for samtlige norske banker

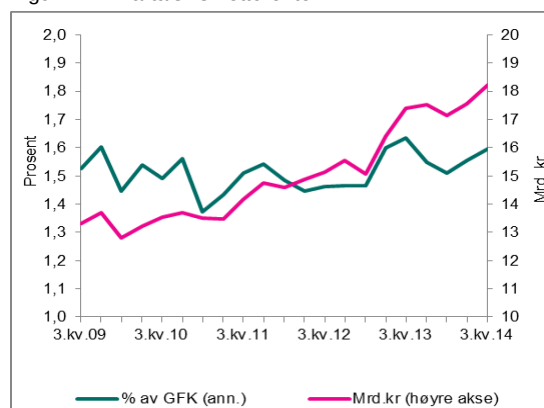
	1.-3.kv. 2014		1.-3.kv. 2013		3.kv.14		3.kv.13	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	52 936	1,55	48 816	1,52	18 221	1,60	17 830	1,66
Andre inntekter	26 303	0,77	21 947	0,68	8 777	0,77	7 421	0,69
herav verdiendr. finansielle instrumenter	7 567	0,22	4 680	0,15	2 521	0,22	1 460	0,14
Driftskostnader	34 132	1,00	33 450	1,04	11 426	1,00	11 107	1,03
herav lønn og personalkostnader	17 877	0,52	17 371	0,54	5 926	0,52	5 813	0,54
Resultat før tap på utlån	45 107	1,32	37 313	1,16	15 572	1,37	14 144	1,31
Bokførte tap på utlån	3 847	0,11	4 925	0,15	1 324	0,12	1 604	0,15
Gev/tap ikke-fin.ei /langsiktige verdip.	469	0,01	-72	0,00	420	0,00	-36	0,00
Resultat før skatt	41 729	1,23	32 316	1,01	14 668	1,25	12 504	1,16
Skattekostnad	9 825	0,29	8 403	0,26	3 431	0,30	3 094	0,29
Resultat etter skatt	31 905	0,94	23 913	0,75	11 236	0,95	9 410	0,88
Egenkapitalavkastning (%)	14,7		11,4		15,6		13,5	

Bankenes netto renteinntekter var 8 prosent høyere enn ett år tidligere, og økte med tre basispunkter i forhold til GFK, til 1,55 prosent. Gjennomsnittlige renter på utlån har vært tilnærmet uendret siste år, mens volumveksten har vært moderat. Hovedårsaken til den betydelige bedringen i netto renteinntekter har vært synkende kostnader på finansiering i verdipapirmarkedene, jf. figur 4.19.

Figur 4.3: Rentemargin og nettorente

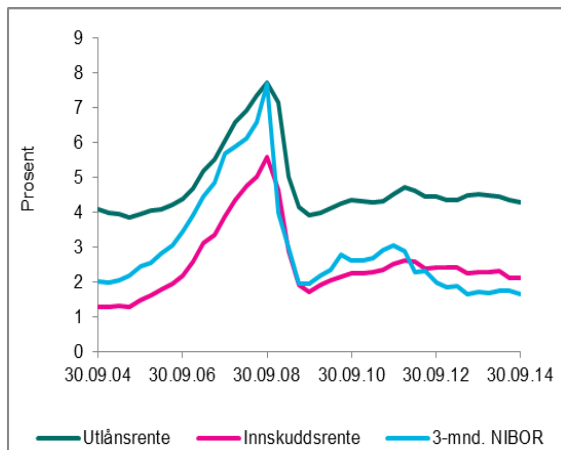

Figur 4.4: Kvartalsvis nettorente

Etter en forsiktig renteøkning på utlån i første halvår i 2013, har gjennomsnittlige utlånsrenter sunket marginalt de fire siste kvartalene. Gjennomsnittlig rente på personkunders boliglån (inkludert rammekreditter) har også sunket, og var ved utgangen av tredje kvartal lavere enn før rentehevingene i første kvartal 2013.

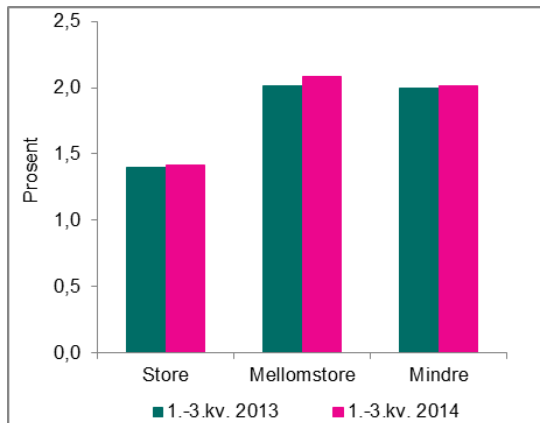
Figur 4.5: Gj.snittlig utlåns- og innskuddsrente

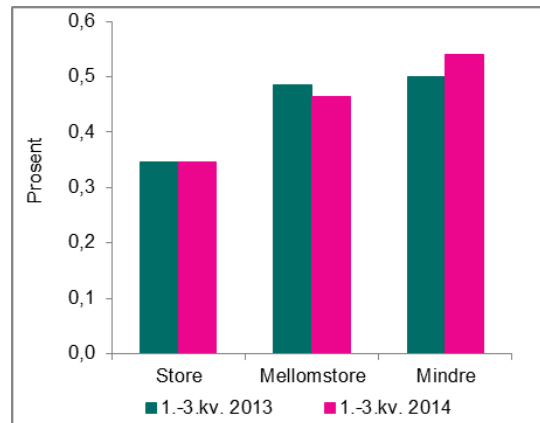
Kilde NIBOR: Norges Bank/Oslo Børs

Andre inntekter, ekskl. kursgevinster på finansielle instrumenter, var 9 prosent høyere enn ett år tidligere. Økningen i andre inntekter var særlig stor for gruppen av de mindre bankene, med 18 prosent. En viktig forklaring til denne høye veksten var høyere mottatte provisjoner fra deleide OMF-foretak. Disse inntektene ville kommet som netto renteinntekter dersom de overførte lånene fremdeles hadde stått på bankenes egne balanser. Netto verdiendringer på finansielle instrumenter var 62 prosent høyere enn ett år tidligere, i hovedsak som følge av verdiøkning på aksjer. Økningen skyldes i stor grad gevinster på salget av Nets. Total gevinst av Nets-salget for norske banker var om lag 2,4 mrd. kroner.

Figur 4.6: Netto renteinntekter (prosent av GFK)

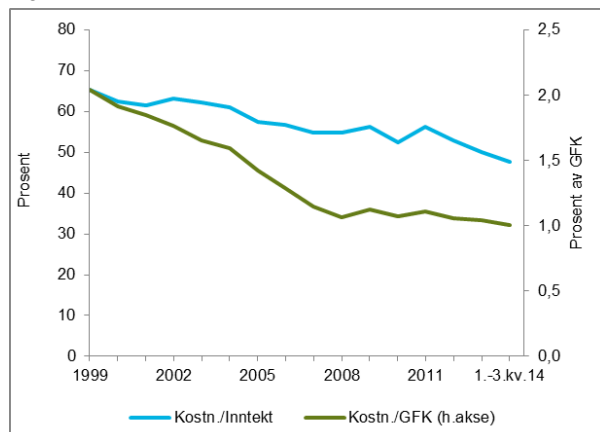

Figur 4.7: Netto provisjonsinntekter (prosent av GFK)

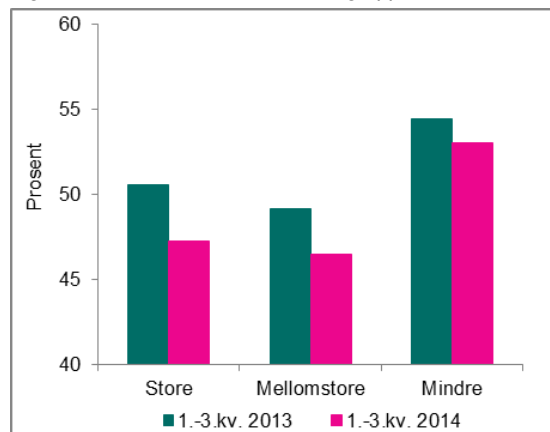
Totale driftskostnader var 2 prosent høyere enn ved samme tidspunkt i 2013, hvor den beskjedne endringen er påvirket av enkelte større engangseffekter. Underliggende kostnadsvekst, justert for disse engangseffektene, var 4 prosent.

Figur 4.8: Driftskostnader

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

Figur 4.9: Kostnad/inntektsforhold i grupper av banker

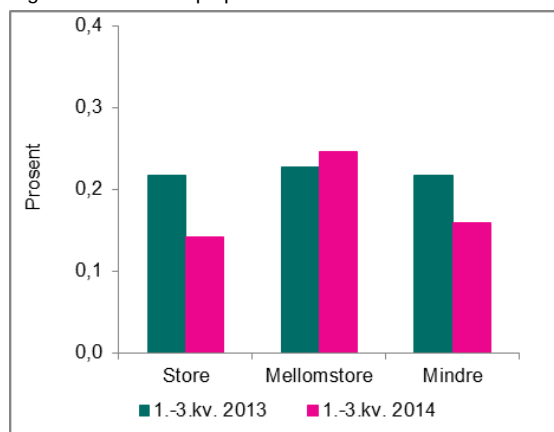

Ekskl. verdiendringer på finansielle instrumenter

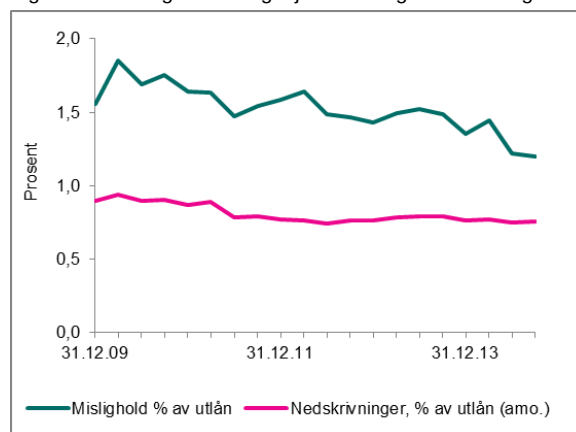
Driftskostnadene i forhold til GFK har sunket i lang tid, og gikk ytterligere ned siste år, fra 1,04 til 1,00 prosent. Bankenes kostnad/inntektsforhold var 48 prosent, som var 3 prosentpoeng lavere enn ett år tidligere. Justert for de forannevnte engangseffektene var det en nedgang på 2 prosentpoeng, til 48 prosent.

Bankene samlet hadde svært lave tap på utlån etter tre kvartaler, med en reduksjon på 22 prosent sammenlignet med ett år tidligere. Tapene tilsvarte kun 0,16 prosent av utlånsvolumet, mot 0,22 prosent i samme periode i 2013.

Figur 4.10: Utlånstap i prosent av utlån

Figur 4.11: Misligholdte engasjementer og nedskrivninger

Både individuelle og gruppemessige nedskrivninger på utlån har vært tilnærmet uendret i forhold til utlånsmassen de siste tre årene, med et totalt nivå på nedskrivninger på 0,8 prosent av kundeutlån, jf. figur 4.11. Volumet av misligholdte utlån var 15 prosent lavere i forhold til ett år tidligere, etter en markert reduksjon i andre kvartal i år, og utgjorde 1,3 prosent av utlånsmassen ved utgangen av september. Nivået på mislighold var høyest i gruppen av de mindre bankene, med 2,0 prosent av utlån, og dette var den eneste gruppen som så en økning i mislighold det siste året.

Balanse

Bankene hadde en vekst i utlån til kunder på 5,1 prosent siste år. Hensyntatt utlån i de fire gruppeeide OMF-foretakene var veksten 4,7 prosent. Vekstraten, inkludert OMF-foretak, har dermed økt med 1,4 prosentpoeng fra nivået ved utgangen av første kvartal. Utlånsveksten var lavest for gruppen av de største bankene, med en samlet vekst (inkludert OMF-foretak) på 4,3 prosent. Dette var samtidig gruppen som har økt utlånsveksten mest de siste to kvartalene, med i overkant av 2 prosentpoeng. Gruppen av de mindre bankene har hatt høyest utlånsvekst med 7,9 prosent siste år, men veksttakten for denne gruppen er noe redusert de siste to kvartaler.

Tabell 4.2: Balanseposter for samtlige norske banker (uten gruppeeide OMF-foretak)

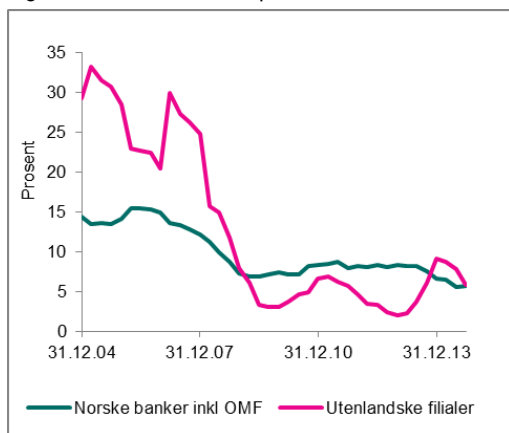
	30.09.14		30.09.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	4 322		4 260		1,4
Brutto utlån til kunder	3 175		3 020		5,1
Tapsnedskrivninger på utlån	-24,4	-0,8	-24,2	-0,9	0,6
herav individuell tapsnedskrivning	-16,6	-0,6	-16,4	-0,6	1,7
herav gruppenedskrivning	-7,8	-0,3	-7,9	-0,3	-1,5
Brutto misligholdte utlån	41	1,3	48	1,6	-15,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	467		573		-18,6
Innskudd fra kunder	1 956		1 912		2,3
Verdipapirgjeld	1 264		1 224		3,3
Innskuddsdekning (%)	61,6		63,3		

Ved utgangen av september 2014 hadde bankene overført totalt 54 prosent av utlån med pant i bolig til OMF-foretak. Banker med heleide OMF-foretak hadde overført 66 prosent av boliglånene, mens banker som benytter gruppeeide OMF-foretak hadde overført 32 prosent.

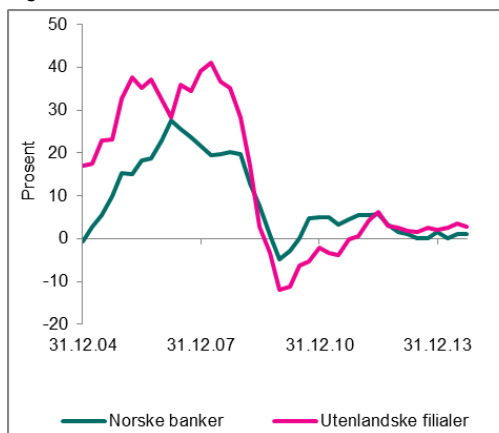
Vekstraten for utlån til personkunder var svakt synkende fra utgangen av 2012 til utgangen av andre kvartal i år. I løpet av tredje kvartal tok veksten seg noe opp, fra 5,6 til 5,8 prosent, se figur 4.12. Vekstraten for utenlandske bankers filialer i Norge var nær identisk med norske bankers vekst ved utgangen av tredje kvartal.

Utlån til bedriftskunder fra norske banker ble redusert med i overkant av 1 prosent siste år. Her trekker særlig utlån til utenlandske bedriftskunder vekstraten ned, med en reduksjon i volum (omregnet til norske kroner) på 11 prosent siste år. Vekstraten til utenlandske kunder er påvirket av valutakursutviklingen. Betydelige deler av utlån til utlandet er gitt i amerikanske dollar, som har styrket seg med 7 prosent mot norske kroner det siste året (ved utgangen av september). I motsatt retning trekker en svekkelse av svenske kroner med 5 prosent. Alt annet like vil svekkelse av den norske kronen føre til at utlånsvolumet i balansen øker. Norske banker har hatt svært lav vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder de siste to årene, med en årlig vekstrate på 1 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014. Utenlandske bankers filialer økte bedriftsutlånene med 3 prosent siste år. Den lave utlånsveksten i bedriftsmarkedet er påvirket av økt aktivitet i obligasjonsmarkedet, noe som særlig påvirker veksten i de større bankene.

Figur 4.12: Vekst i utlån til personkunder

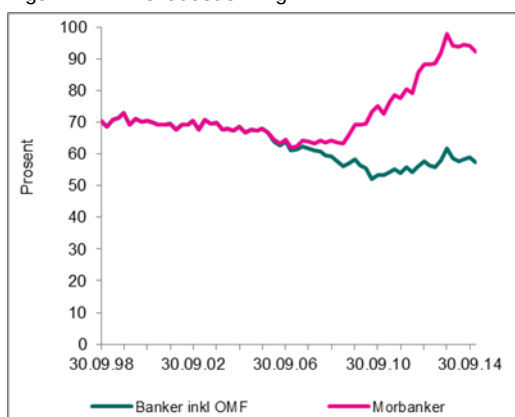
Figur 4.13: Vekst i utlån til innenlandske bedriftskunder

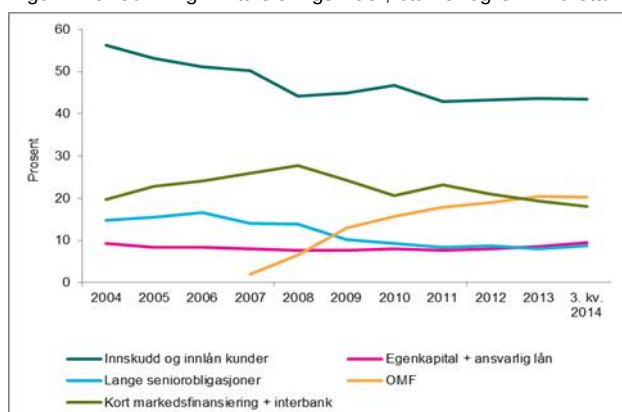
Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Innskudd fra kunder steg med 2,3 prosent siste år. Gruppene av de mellomstore og de mindre bankene hadde særlig høy innskuddsvekst med henholdsvis 15 og 11 prosent.

Innskuddsdekningen i morbankene har økt markert de seneste årene som følge av overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene, og utgjorde om lag 92 prosent ved utgangen av tredje kvartal. Inkluderes lånene som ligger i OMF-foretak, inkludert de deleide foretakene, var innskuddsdekningen 57 prosent.

Figur 4.14: Innskuddsdekning

Figur 4.15: Utvikling i finansieringskilder, banker og OMF-foretak

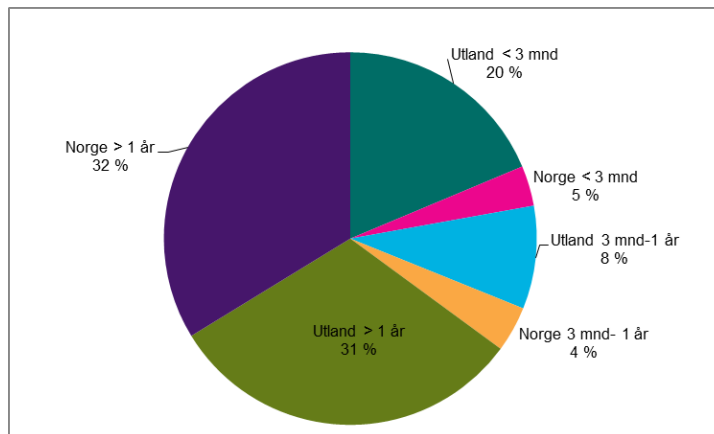

Andelen kundeinnskudd av total finansiering (morbank) utgjorde 43 prosent ved utgangen av tredje kvartal, uendret både sammenlignet med utgangen av andre kvartal og tilsvarende kvartal i fjor, se figur 4.15.

Andelen markedsfinansiering av total finansiering var uendret sammenlignet med ett år tilbake, men ble redusert med ett prosentpoeng sammenlignet med utgangen av andre kvartal, og utgjorde 47 prosent ved utgangen av tredje kvartal. Årsaken til nedgangen var redusert andel kort markedsfinansiering og interbankgjeld. Andelen seniorobligasjoner og OMF var uendret.

Om lag 60 prosent av bankenes markedsfinansiering er gjeld til utlandet. En betydelig andel av dette er kortsiktig finansiering (under 3 måneder) i pengemarkedene. Denne andelen var 20 prosent ved utgangen av tredje kvartal, se figur 4.16. Finansiering med løpetid over 1 år utgjorde størst andel av markedsfinansieringen med 63 prosent. Andelene var stabile både sammenlignet med det foregående kvartalet og tilsvarende kvartal i fjor. Hoveddelen av bankenes lange markedsfinansiering er OMF. Ved utgangen av tredje kvartal utgjorde OMF om lag 900 mrd. kroner.

Figur 4.16: Markedsfinansiering banker og OMF-foretak per 30.09.2014

Nærmere om OMF-foretakene

Det er 24 kredittforetak som utsteder OMF i Norge. Av disse er 19 heleid av banker, mens fem er deleid av flere banker. OMF-foretakene hadde til sammen nesten 1 100 mrd. kroner i brutto utlån til kunder ved utgangen av tredje kvartal 2014.

OMF skiller seg fra andre obligasjoner ved å gi eiere av verdipapiret en lik fortrinnsrett til dekning av sine krav i en sikkerhetsmasse dersom OMF-foretaket skulle misligholde forpliktelsene sine. Sikkerhetsmassens verdi må til enhver tid overstige verdien av OMFene. Normalt vil overpantsettelsen ligge på minimum 10–15 prosent. Gjennomsnittlig belåningsgrad på utlån som inngår i sikkerhetsmassen ligger mellom 45 og 55 prosent for de fleste OMF-foretakene.

Resultatene for OMF-foretak som er heleid av banker, inngår i konsernregnskapet, og er dermed inkludert i omtalen av banker. De heleide OMF-foretakene hadde en utlånsvekst siste tolv måneder på 3,2 prosent gjennom overføringer eller formidlinger fra banker til boligkredittforetak. For de deleide OMF-foretakene var det en liten nedgang i utlånsvolumet sammenlignet med ett år tilbake.

Tabell 4.3: Balanseposter heleide OMF-foretak (19 selskaper)

	30.09.2014	30.09.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	920 886	884 042	4,2
Brutto utlån til kunder	853 504	827 039	3,2
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	824 653	794 873	3,7
Fyllingssikkerhet	45 384	36 172	25,5
Sum sikkerhetsmasse	886 017	848 937	4,4
Gjennomsnittlig overpantsettelse	36,1 %	29,7 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	651 160	654 547	-0,5
Gjeld til kredittinstitusjoner	184 364	162 763	13,3

Tabell 4.4: Balanseposter deleide OMF-foretak (5 selskaper)

	30.09.2014	30.09.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	303 508	290 765	4,4
Brutto utlån til kunder	245 020	246 346	-0,5
herav utlån sikret med pant i bolig/næringseiendom	244 520	234 824	4,1
Fyllingssikkerhet	24 616	21 377	15,2
Sum sikkerhetsmasse	273 769	259 107	5,7
Gjennomsnittlig overpantsettelse	13,7 %	9,5 %	
Gjeld stiftet v. utstedelse av oblig. m. fortrinnsrett	240 856	236 600	1,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	13 788	8 285	66,4

Likviditetsrisiko

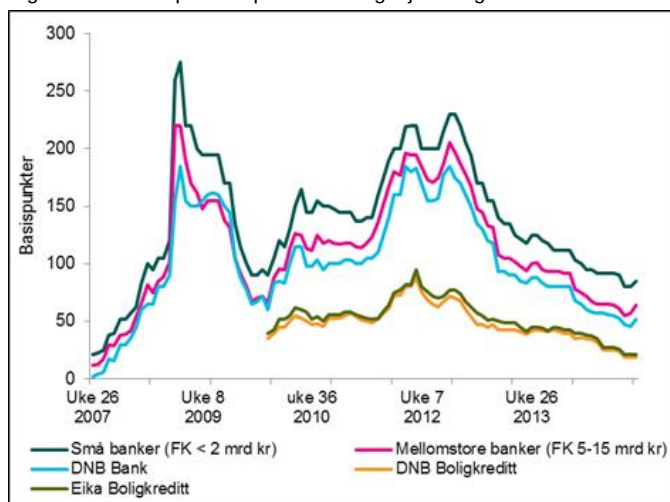
Likviditetsrisiko er risikoen for at en bank ikke klarer å innfri sine forpliktelser ved forfall uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger. Bankenes utlån har normalt en betydelig lengre løpetid enn finansieringen, dermed blir løpende refinansiering i penge- og kapitalmarkedene nasjonalt og internasjonalt en viktig faktor. Disse markedene fungerer godt i normale perioder, men kan falle helt bort i perioder der tilliten til finansinstitusjonenes inntjening og soliditet svekkes. I slike situasjoner er det vanskelig å dekke løpende finansieringsbehov gjennom markedsfinansiering selv til et rentenivå med en betydelig likviditets- og kredittrisikopremie. Høy andel likvide eiendeler og langsiktig finansiering gjør bankene mer robuste mot markedsuro.

Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene

Forholdene i de internasjonale penge- og kapitalmarkedene var gjennomgående gode i tredje kvartal, på tross av noe geopolitisk usikkerhet. Volatiliteten var lav og risikopåslagene fortsatte å falle, særlig for obligasjoner med fortrinnsrett (covered bonds). Dette tilskrives blant annet oppkjøpsprogrammet for covered bonds i euroområdet, som er et av flere tiltak den europeiske sentralbanken (ESB) har iverksatt for å stimulere den europeiske økonomien.

Ved begynnelsen av november var risikopåslaget på norske OMF med 5 års løpetid om lag 22 basispunkter lavere enn ved inngangen av året. På tross av en liten økning den seneste tiden, har risikopåslagene på norske seniorobligasjoner med 5 års løpetid sunket med om lag 28 basispunkter siden inngangen av året, se figur 4.17.

Figur 4.17: Risikopremier på seniorobligasjoner og OMF

Kilde: DNB Markets

Likviditetsbuffer

Det er viktig at bankene har tilstrekkelige likviditetsbuffer for å tåle en periode med begrenset tilgang på likviditet. Det nye kravet til likviditetsbuffer i CRD IV, Liquidity Coverage Ratio (LCR), måler størrelsen på bankenes likvide eiendeler i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid, gitt en stresssituasjon.

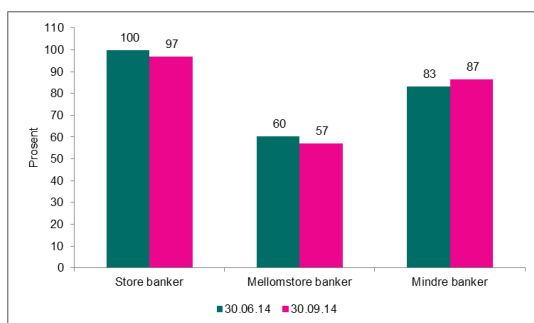
I en kommisjonsforordning publisert 10. oktober 2014 la EU-kommisjonen frem endelig plan for innføring av minstekrav til LCR, og den endelige definisjonen av indikatoren. Sammenlignet med tidligere anbefalinger fra Baselkomitéen og EBA, er definisjonen av likvide eiendeler utvidet, blant annet ved at OMF i større grad kan inngå i institusjonenes likviditetsbuffer. Minstekrav til LCR skal innføres gradvis fra 1. oktober 2015 med krav om 60 prosent LCR, stigende til 100 prosent per 1. januar 2018. Kravet må oppfylles samlet for alle valutaer, på konsolidert nivå og solonivå. Det stilles i utgangspunktet ikke minstekrav til LCR per valuta, men institusjonene skal sikre at de har tilstrekkelig likvide aktiva til å dekke likviditetsbehovet i signifikante valutaer (der utestående gjeld i en valuta overstiger 5 prosent av totalt utestående gjeld). Nasjonale myndigheter kan imidlertid velge å innføre minstekrav også per valuta.

Finansdepartementet har bedt Finanstilsynet vurdere hvordan nye likviditetskrav skal innføres i Norge frem til CRD IV/CRR er tatt inn i EØS-avtalen. Finanstilsynet vil i vurderingen se nærmere på om likviditetskravene bør innføres tidligere enn det som følger av kommisjonsforordningen. Det vil også bli vurdert nærmere om norske institusjoner bør pålegges krav til LCR i enkeltvalutaer, som norske kroner og andre valutaer hvor institusjonen har en signifikant eksponering mot likviditetsrisiko. Finanstilsynets vurdering skal foreligge innen utgangen av mai 2015.

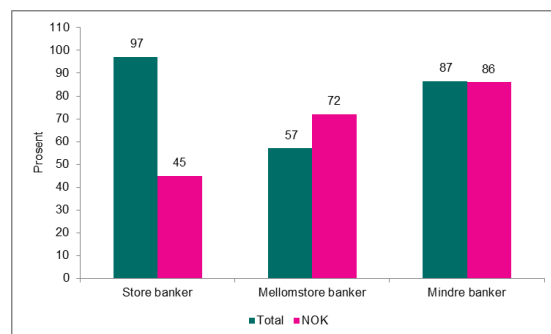
Finanstilsynet fulgte frem til utgangen av juni 2014 institusjonenes likviditetsbuffer basert på rapportering av LCR etter Baselkomitéens definisjon fra 2010, men fra juli 2014 har norske institusjoner rapportert LCR som angitt i CRR/CRD IV. I CRR fremkommer ikke en endelig definisjon av LCR. Inntil videre har LCR i Norge derfor blitt beregnet på bakgrunn av en kombinasjon av definisjonene som fremkommer av CRR,

anbefalinger fra EBA og Basel-anbefalingene fra 2013. Beregningen av LCR vil endres som følge av den endelige definisjonen i den nevnte kommisjonsforordningen. EUs tilpasninger av rapporteringsskjemaene, som vil gjøre de nye beregningene mulige, vil tidligst være tilgjengelig fra oktober 2015. Finanstilsynet vil derfor inntil videre gjøre tilpasninger til den endelige definisjonen, så langt det lar seg gjøre, i de eksisterende rapporteringsskjemaene. Endringene vil gjøres gjeldende f.o.m. 4. kvartal 2014.

Figur 4.18: Total-LCR, vektet gjennomsnitt.

Figur 4.19: Total-LCR og LCR i NOK, vektet gj.snitt. per 30.09.14

LCR for bankene samlet sett var 94 prosent ved utgangen av september 2014. De store bankene hadde en LCR på 97 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde en LCR på henholdsvis 57 og 87

prosent. Med unntak av for de mindre bankene, var det en liten nedgang i LCR sammenlignet med utgangen av juni i år, se figur 4.20.

LCR i norske kroner var 50 prosent for bankene samlet sett ved utgangen av september 2014, altså markant lavere enn total-LCR. Det er de store bankene som er hovedårsaken til dette. De har andre valutaer av betydning enn norske kroner, og LCR i disse andre valutaene er høye og trekker opp total-LCR. For de mellomstore bankene var LCR i norske kroner høyere enn total-LCR. De mindre bankene har tilnærmet lik total-LCR og LCR i norske kroner, se figur 4.21.

Tabell 4.5: Antall banker med total-LCR og LCR i NOK under 100 og 60 prosent per 30.09.14

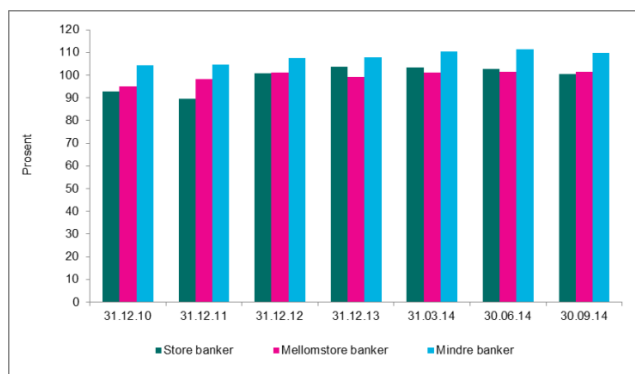
	Antall < 100 prosent		Antall < 60 prosent	
	Total	NOK	Total	NOK
Store banker	6	7	2	4
Mellomstore banker	14	14	6	7
Mindre banker	61	61	26	27
Alle banker	81	82	34	38

Minstekrav til LCR innføres gradvis fra 60 prosent fra 1. oktober 2015, stigende til 100 prosent fra 1. januar 2018. Ved utgangen av september 2014 hadde 34 banker en total-LCR under 60 prosent, mens totalt 81 banker lå lavere enn 100 prosent, se tabell x.x. Endringene i den endelige definisjonen av LCR antas å løfte norske bankers LCR, se nærmere beskrivelse av endringene i Finansielle utviklingstrekk.

Stabil finansiering

Likviditetsindikator 1 viser bankenes finansiering med løpetid over ett år som andel av illikvide eiendeler. Indikatoren benyttes i oppfølgingen av bankenes likviditetsrisiko. I finansieringen inngår kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og egenkapital. Illikvide eiendeler består i hovedsak av utlån til kunder og kredittinstitusjoner, og pantsatte verdipapirer. For de store bankene var andelen langsiktig finansiering 101 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014, en nedgang på om lag 2 prosentpoeng sammenlignet med utgangen av andre kvartal 2014. For de mellomstore og mindre bankene var andelen henholdsvis 102 og 110 prosent. Det innebærer en uendret andel for de mellomstore bankene, og en nedgang på nær 2 prosentpoeng for de mindre bankene sammenlignet med andre kvartal 2014. Indikatoren har for de ulike gruppene ligget relativt stabilt de siste årene, se figur 4.20.

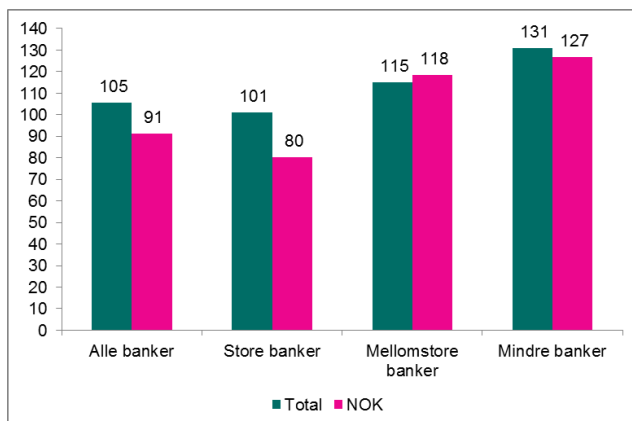
Figur 4.20: Likviditetsindikator 1, norske banker

Net Stable Funding Ratio (NSFR) inngår i CRD IV/CRR, og måler bankenes tilgjengelige stabile finansiering som andel av nødvendig finansiering over en periode på ett år. Det er enda ikke besluttet om NSFR skal innføres som et minstekrav. Det er ventet at EU-kommisjonen vil komme med nærmere bestemmelser innen utgangen av 2016, men et eventuelt minstekrav forventes å gjøres gjeldende tidligst fra 2018. Det vil imidlertid være åpning for at landene kan innføre kravet tidligere. NSFR inngår som en del av Finansdepartementets oppdrag til Finanstilsynet om å vurdere hvordan nye likviditetskrav skal innføres i Norge (se tidligere omtale i avsnittet om LCR).

Til og med andre kvartal 2014 rapporterte de 16 største bankene NSFR etter Baselkomitéens anbefalinger fra 2010. Innføring av rapportering som følge av CRD IV gjør at alle norske banker rapporterer NSFR fra og med utgangen av tredje kvartal 2014. NSFR som følger av CRD IV er basert på Baselkomitéens høringsnotat om endelig utforming av NSFR fra januar 2014. Endringene i Baselkomitéens anbefalinger fra 2010 til 2014 innebærer stort sett lettelsener i utformingen av indikatoren, noe som isolert sett øker NSFR sammenlignet med tidligere rapportering. Blant annet teller operasjonelle innskudd, sikret finansiering med løpetid under ett år og innskudd fra husholdninger og små og mellomstore bedrifter i større grad med som stabil finansiering på gjeldssiden av balansen. På eiendelssiden er det lempet på kravene til stabil finansiering for blant annet ikke-pantsatte lån til husholdninger og små og mellomstore bedrifter med risikovekt lavere enn 35 prosent, og enkelte andre eiendeler med høyere risikovekt enn 35 prosent. Samtidig kreves det økt stabil finansiering for enkelte ikke-fornybare lån, pantsatte likvide eiendeler og interbanklån.

Figur 4.21: NSFR per 30.09.14, norske banker

Figur 4.21 viser vektet gjennomsnittlig NSFR for alle norske banker ved utgangen av tredje kvartal, fordelt på grupper etter størrelse, totalt for alle valutaer og i norske kroner. For de store bankene var NSFR totalt for alle valutaer 101 prosent. For de mellomstore og mindre bankene var tilsvarende tall henholdsvis 115 og 131 prosent. NSFR i norske kroner var 80 prosent for de store bankene, 118 prosent for de mellomstore bankene og 127 for de mindre bankene. De store bankene er, i større grad enn de øvrige bankene, avhengige av finansiering i utenlandsk valuta. Dermed vil NSFR for norske kroner isolert sett være noe lavere for de store bankene sammenlignet med de øvrige, da deres utlån i norske kroner i mindre grad finansieres med innlån i norske kroner.

Tabell 4.6: Antall banker med NSFR < 100 prosent og høyeste/laveste NSFR per 30.09.2014

	Antall NSFR < 100		NSFR Total		NSFR NOK	
	Total	NOK	Maks.	Min.	Maks.	Min.
Alle banker	10	17	229	32	225	32
Store banker	2	5	119	99	106	75
Mellomstore banker	4	3	166	91	168	92
Mindre banker	4	9	229	32	225	32

Som tidligere nevnt, er det ennå ikke besluttet hvorvidt NSFR skal innføres som minstekrav og hvordan et eventuelt krav skal fases inn. I sin endelige anbefaling til utforming av indikatoren legger Baselkomitéen imidlertid opp til et minstekrav på 100 prosent. Ved utgangen av september 2014 var det i alt 10 banker som hadde en NSFR totalt for alle valutaer under 100 prosent. For NSFR i norske kroner var det i alt 17 banker som hadde en NSFR under 100 prosent, se tabell 4.6.

Soliditet

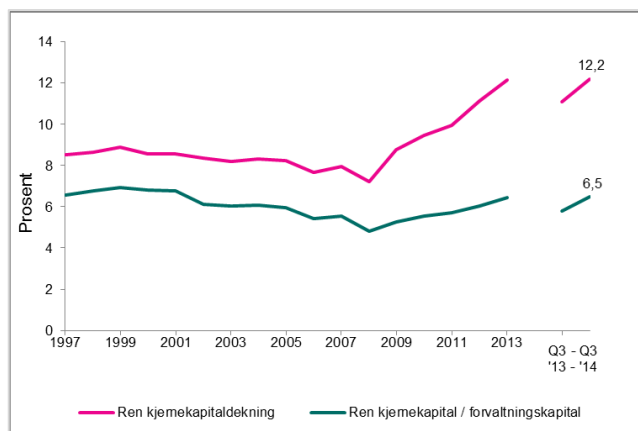
Med virkning fra tredje kvartal 2014 ble forskriftene på kapitaldekningssområdet endret som en tilpasning til bestemmelsene i CRR³. Forskriftsendringene gir strengere krav til ansvarlig kapital generelt, og ren kjernekapital spesielt. I tillegg er det foretatt endringer i fradragsreglene og justeringene av regnskapsstørrelser i kapitalsammenheng ("regulatoriske filtre"), se nærmere omtale av regelverksendringer i egen boks.

Etter loven skal institusjonene ha ren kjernekapital på minimum 4,5 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag, kjernekapital på 5 prosent og ansvarlig kapital på 8 prosent. I tillegg er det innført bevaringsbuffer på 2,5 prosent og systemrisikobuffer på 3 prosent, slik at samlet bufferkrav ble 5,5 prosent per 1. juli 2014. Videre har Finansdepartementet vedtatt å innføre krav om motsyklisk buffer på 1 prosent fra 30. juni 2015, i tillegg til at DNB Bank, Nordea Bank Norge og Kommunalbanken er identifisert som systemviktige og pålegges særskilt bufferkrav på 1 prosent fra 1. juli 2015 og 2 prosent fra 1. juli 2016.

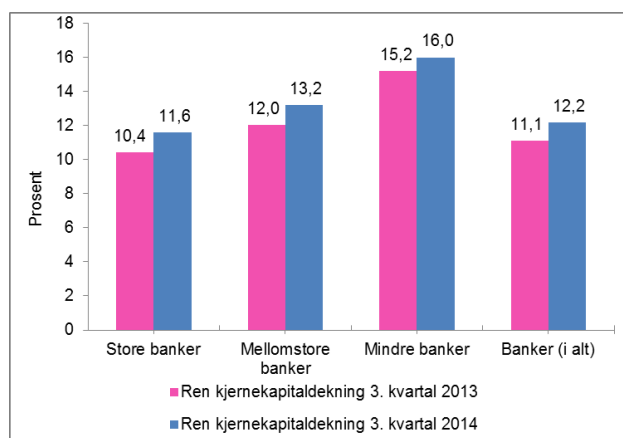
Norske bankers samlede rene kjernekapitaldekning var 12,2 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014, en økning på 1,1 prosentpoeng sammenlignet med ett år tilbake. Ren kjernekapitaldekning er med dette på samme nivå som ved utgangen av 2013. Bankenes rene kjernekapitaldekning faller normalt gjennom året da kun et fåtall av bankene inkluderer delårsresultatet i den rene kjernekapitalen. At dekningsprosenten er uendret sammenlignet med utgangen av 2013 må derfor sees i sammenheng med forskriftsendringene som ble innført fra og med tredje kvartal 2014.

³ [\(EU\) No 575/2013](#)

Figur 4.22: Ren kjernekapitaldekning og uvektet ren kjernekapitalandel (målt ift. forvaltningskapitalen)

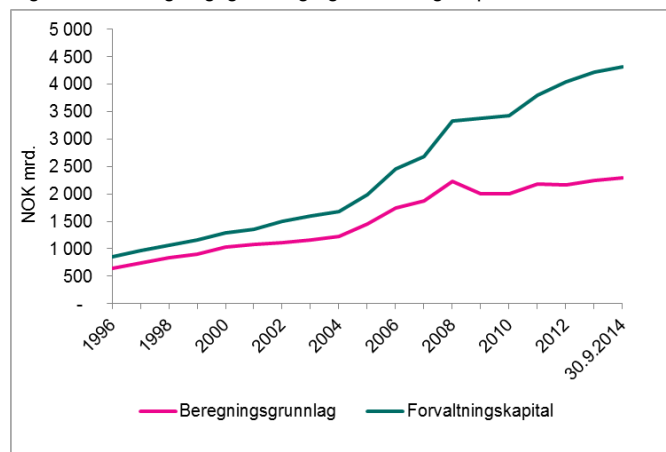

Figur 4.23: Ren kjernekapitaldekning i norske banker

Samtlige av de norske bankene tilfredsstilte minstekravet til ren kjernekapitaldekning på 10 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014. Kravene til kjernekapital- og kapitaldekning ligger henholdsvis 1,5 og 3,5 prosentpoeng over kravet til ren kjernekapitaldekning, og alle norske banker hadde kjernekapital- og kapitaldekning over henholdsvis 11,5 og 13,5 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014. Den samlede kapitaldekningen i norske banker økte siste år med 1,5 prosentpoeng til 14,9 prosent.

Figur 4.24: Beregningsgrunnlag og forvaltningskapital i norske banker

Endringer i det norske kapitaldekningsregelverket

Forskriftsendringene i tråd med CRR / CRD IV gir strengere krav til ansvarlig kapital generelt, og ren kjernekapital spesielt. I tillegg er det foretatt endringer i fradragsreglene og justeringene av regnskapsstørrelser i kapitalsammenheng ("regulatoriske filtre"), samt fradrag i ren kjernekapital for positive verdier av justert forventet tap. Videre er det innført tilleggskrav for motpartsrisiko som skal dekke risiko for tap knyttet til endring i virkelig verdi av OTC-derivater som følger av endret kredittverdighet hos motpart (CVA-tillegg i beregningsgrunnlaget)

Frdragene er endret både med hensyn til hvordan de beregnes og hvor de trekkes fra. De største frdragene vil nå komme i ren kjernekapital, og frdragene for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner vil bli tatt i den kapitaltypen de er plassert i. Videre må man også ta hensyn til indirekte og syntetisk eie av egne aksjer eller egenkapitalbevis, i tillegg til indirekte og syntetiske plasseringer i andre finansinstitusjoner. Oppdelingen med halve frdraget i kjernekapitalen og halve frdraget i tilleggskapitalen gjelder ikke lenger. For ikke-vesentlige investeringer i ren kjernekapital er det imidlertid innført en overgangsregel som innebærer at deler av (og gradvis redusert del av) frdraget kan tas i annen godkjent kjernekapital og tilleggskapital frem til utgangen av 2017.

Når det gjelder plasseringer i andre finansinstitusjoner (krysseiefrdragene), er det nå en høyere terskel for frdrag enn tidligere. I det gamle regelverket ville plasseringer på over 2 prosent av mottakende institusjons ansvarlige kapital og plasseringer på inntil 2 prosent som til sammen utgjør mer enn 10 prosent av foretakets egen ansvarlige kapital komme til frdrag. Grensen for eierandel som skal trekkes fra etter det nye regelverket, beregnes som foretakets andel av aksjekapitalen eller som andel av summen av eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen for sparebanker. Det skilles mellom eierandeler over og under 10 prosent. Det skal som hovedregel gjøres frdrag for ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner hvis eierandelen er over 10 prosent. Foretaket behøver imidlertid ikke gjøre frdrag for slike eierandeler så lenge de utgjør 10 prosent eller mindre av foretakets egen rene kjernekapital. Plasseringer av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner hvor institusjonens eierandel er 10 prosent eller lavere, skal komme til frdrag dersom innskuddene av ansvarlig kapital til sammen overstiger 10 prosent av institusjonens egen rene kjernekapital. Foretaket kan la være å gjøre frdrag for utsatt skattefordel som kommer av midlertidige forskjeller som utgjør 10 prosent eller mindre av ren kjernekapital. Unntakene for frdrag for eierandeler over 10 prosent og utsatt skattefordel kan imidlertid til sammen ikke utgjøre mer enn 17,65 prosent av foretakets rene kjernekapital etter frdrag. Beløpet som ikke trekkes fra kapitalen, skal inngå i beregningsgrunnlaget med en risikovekt på 250 prosent.

Bestemmelsen om kapitaldekningsreserve for investeringer i samarbeidende foretak er opphevet. Videre er det innført terskler som innebærer at konsolideringsplikten kan opphøre avhengig av datterselskapenes størrelse. Sistnevnte punkt har redusert antallet banker som er pliktige til å oppfylle kapitaldekning på konsolidert nivå.

Regulatoriske filtre er justeringer av regnskapsstørrelser i kapitalsammenheng slik at visse urealiserte gevinster trekkes ut av kjernekapitalen og i stedet medregnes med 45 prosent i tilleggskapitalen mens visse urealiserte gevinster og tap nøytraliseres. Flere av disse er opphevet i det nye regelverket.

De kvalitative minstekravene til ren kjernekapital i CRR/CRD IV er ikke vesentlig strengere enn de som var tidligere i norsk regelverk og tilsynspraksis. En del hybrid- og tilleggskapital utstedt av norske institusjoner

har incitamenter til innløsning som ikke er forenlig med de nye reglene, og må derfor erstattes av kapital med høyere kvalitet. Bankene er godt i gang med å erstatte de gamle instrumentene med instrumenter som tilfredsstiller kravene.

Frem til 31. desember 2014 kan alle fondsobligasjoner og ansvarlig lånekapital tatt opp før ikrafttredelse av nytt regelverk medregnes 100 prosent. Overgangsregelen innebærer at utslagene ikke blir for store for institusjonene før de gamle instrumentene blir erstattet med instrumenter som oppfyller nye krav.

Det at de fleste av IFRS-filtrene har blitt fjernet gjør at urealiserte gevinster og tap regnes med i den rene kjernekapitalen. Dette kan gjøre ren kjernekapitaldekning noe mer volatil enn tidligere, men vil trolig ikke gi store utslag for norske institusjoner.

For mange norske institusjoner innebærer endringene i reglene om fradrag for krysseie en lemping. Institusjonene får en høyere grense for fradrag for eierandeler i andre finansinstitusjoner, og får også mulighet til å unnta utsatt skattefordel som skyldes midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig resultat (som blant annet følger av ulik tidfesting av gevinster og tap på finansielle instrumenter) og eierandeler i andre finansinstitusjoner fra fradrag innenfor fastsatte grenser. For noen institusjoner som omfattes av krysseiefradrag kan reglene likevel bli strengere ved at innskudd av ren kjernekapital trekkes fra den rene kjernekapitalen.

En stor del av effekten på nedgangen i ren kjernekapitaldekning kommer sannsynligvis av at de fleste av fradragene som tidligere ble tatt 50/50 i kjernekapital og tilleggskapital nå må tas i ren kjernekapital. Overgangsbestemmelser knyttet til ikke-vesentlige investeringer har imidlertid bidratt til å veie opp deler av denne effekten.

For institusjoner i samarbeidende grupper, innebærer bortfall av fradrag i tilleggskapital for kapitaldekningsreserve at tilleggskapitalen øker. Kapitaldekningsreserven⁴ vil imidlertid bli erstattet av konsolideringsplikt etter forslag til ny Finansforetakslov. Forholdsmessig konsolidering vil normalt være noe lempeligere enn kapitaldekningsreserve.

Vesentlige investeringer og utsatt skattefordel som ikke er trukket fra i ansvarlig kapital, skal inngå i beregningsgrunnlaget med risikovekt på 250 prosent. Dermed har endringer i kapitalfradrag også konsekvenser for beregningsgrunnlaget. Mindre strenge fradragsregler gir høyere beregningsgrunnlag. Innføring av CVA-tillegg øker også beregningsgrunnlaget.

⁴ I tilfeller hvor det ikke foretas konsolidering skal det for eierandeler på minst 10 prosent avsettes en kapitaldekningsreserve etter finansieringsvirksomhetsloven § 2a-9. Det er ofte tilfellet i samarbeidsgrupper, for eksempel deler av bankenes boliglånsengasjementer overføres til boligkreditselskap som ofte eies i samarbeid av mange banker med mindre eierandeler.

Utenlandske bankfilialer i Norge

De tolv utenlandske filialene i Norge hadde en utlånsvekst på 7,4 prosent siste år. Innskuddsveksten i de utenlandske filialene var betydelig høyere enn veksten i norske banker, med 17,5 prosent siste år.

Tabell 4.7: Hovedposter for utenlandske bankers filialer i Norge

	1.-3.kv. 2014		1.-3.kv. 2013	
	Mill.kr	% GFK	Mill.kr	% GFK
Netto renteinntekter	7 285	1,48	6 902	1,48
Andre inntekter	3 370	0,68	2 838	0,61
herav verdiendr. finansielle instrumenter	814	0,16	641	0,14
Driftskostnader	4 875	0,99	4 410	0,95
herav lønn og admin.kost.	3 453	0,70	3 241	0,69
Resultat før tap	5 780	1,17	5 330	1,14
Tap på utlån	594	0,12	441	0,09
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	25	0,01	0	0,00
Resultat før skatt	5 211	1,06	4 889	1,05
	30.09.14		30.09.13	
	Mrd.kr		Mrd.kr	Vekst
Forvaltningskapital	672,5		618,9	8,7
Brutto utlån til kunder	420,7		390,9	7,6
... inkl. OMF-foretak	480,5		447,3	7,4
Innskudd fra kunder	267,5		227,7	17,5

Øvrige kredittforetak

Gruppen består av tre selskaper med til sammen 422 mrd. kroner i forvaltningskapital. Resultat før skatt for denne gruppen var svakere enn i samme periode i fjor. Årsaken til dette var at ett av selskapene hadde urealiserte tap på finansielle instrumenter etter tre kvartaler. De bokførte tapene for denne gruppen er fortsatt marginale. Brutto utlån til kunder har økt med 3,4 prosent det siste året.

Tabell 4.8: Resultatposter (3 selskaper)*

	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 262	0,43	1 406	0,49
Andre inntekter	-545	-0,18	168	0,06
herav verdiendr. finansielle instrumenter	-582	-0,20	72	0,03
Andre kostnader	148	0,05	140	0,05
herav lønn og personalkostnader	93	0,03	85	0,03
Resultat før tap på utlån	566	0,19	1 430	0,50
Bokførte tap på utlån	10	0,00	86	0,03
Resultat før skatt	556	0,19	1 345	0,47
Skattekostnad	150	0,05	376	0,13
Resultat etter skatt	406	0,14	968	0,34

*Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Tabell 4.9: Balanseposter (3 selskaper) *

	30.09.2014	30.09.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	421 703	386 972	9,0
Brutto utlån til kunder	261 858	253 309	3,4
herav utlån vurdert til amortisert kost	119 063	119 737	-0,6
herav utlån vurdert til virkelig verdi	142 795	133 572	6,9
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	373 750	342 160	9,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	18 642	14 846	25,6

*Kommunalbanken, Bolig- og Næringskreditt og Kredittforeningen for Sparebanker

Finansieringsselskaper

- Nettorenten på omtrent samme nivå som i fjor
- En liten økning i bokførte tap
- Årsveksten i forbrukslån noe høyere enn for finansieringsselskaper generelt

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering i tillegg til kortbaserte utlån og annen forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt, og det er store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling. De foreløpige tallene omfatter 25 norske finansieringsselskaper.

Forbrukslån gis en egen omtale. I tillegg omtales utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjernevirksomhet samt utenlandske filialer i Norge.

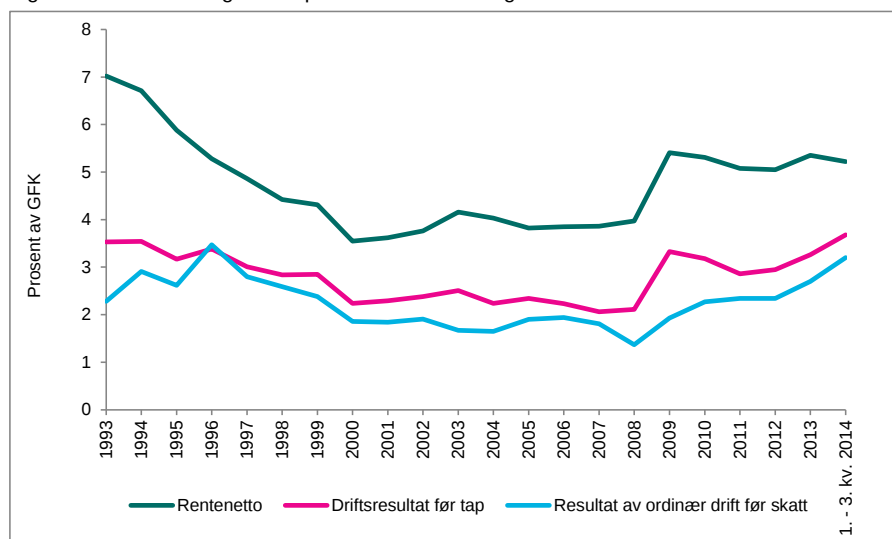
Resultat

Finansieringsselskapenes resultat før skatt var på 2,5 mrd. kroner, en klar forbedring sammenlignet med tilsvarende periode i 2013. Resultatutviklingen er i stor grad påvirket av økte inntekter i ett av selskapene. Uten disse inntektene ville resultatet vært på omtrent samme nivå som i fjor. Netto renteinntekter var omtrent uendret, målt i forhold til GFK. De bokførte tapene lå noe høyere enn i tilsvarende periode i fjor.

Tabell 4.10: Resultatposter

	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	4 017	5,22	3 660	5,21
Andre inntekter	704	0,91	359	0,51
herav verdiendr. finansielle instrumenter	0	0,00	4	0,01
Andre kostnader	1 816	2,36	1 728	2,46
herav lønn og personalkostnader	783	1,02	731	1,04
Driftsresultat før tap	2 834	3,68	2 246	3,19
Bokførte tap på utlån	374	0,49	322	0,46
Resultat før skatt	2 460	3,20	1 924	2,74
Skattekostnad	718	0,93	543	0,77
Resultat etter skatt	1 742	2,26	1 380	1,96
Egenkapitalavkastning	16,2 %		15,3 %	

Figur 4.25: Finansieringsselskapenes resultatutvikling

Balanse

Brutto utlån til kunder har økt med 9,2 prosent siste tolv måneder. Ved utgangen av 2013 var årsveksten 8,3 prosent. Nivået på brutto misligholdte lån er noe redusert sammenlignet med ett år tilbake. Generelt ligger misligholdet i finansieringsselskapene høyere enn i bankene.

Tabell 4.11: Balanseposter

	30.09.2014		30.09.2013		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	107 086		96 683		10,8
Brutto utlån til kunder	99 058		90 746		9,2
herav utlån vurdert til amortisert kost	92 916		88 262		5,3
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-1 563	-1,7	-1 226	-1,4	27,5
herav individuelle tapsnedskrivninger	-1 117	-1,2	-973	-1,1	14,8
herav gruppenedskrivninger	-446	-0,5	-253	-0,3	76,3
Brutto misligholdte lån, 30 dager	4 249	4,3	4 833	5,3	-12,1
Gjeld til kredittinstitusjoner	82 279		76 427		7,7

Forbrukslån

Både banker og finansieringsselskaper tilbyr forbrukslån. Forbruksfinansiering omfatter kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Utvalget består av 22 selskaper (12 banker og 10 finansieringsselskaper). Både norske selskaper og utenlandske filialer inngår. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med varierende kredittrammer, samt lån i størrelsesorden 5 000 til 400 000 kroner uten sikkerhet. Effektive rente varierer mye avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid, men er gjennomgående høy. Kredittvurderingene knyttet til forbrukslån er strenge, og selskapene avslår en høy andel av lånesøknadene.

Tabell 4.12: Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	1.-3. kv. 2014
Forbrukslån (mill. kr)	43 352	43 936	48 913	58 118	62 693	68 821	72 817
Årsvekst %	17,4	1,4	3,0	5,1	7,8	9,8	9,8
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	2,2	3,1	2,7	1,5	1,3	1,3	1,3
Nettorente i % av GFK	8,8	11,8	12,0	11,3	11,6	11,9	11,8
Resultat ord.drift i % av GFK (annualisert)	3,3	5,4	5,7	6,5	6,9	7,1	7,7
Brutto misligholdte lån, 90 dg. (mill. kr)	2 809	2 696	2 895	2 933	2 821	3 066	3 222
i prosent av forbrukslån	6,5	6,1	5,9	5,0	4,5	4,5	4,4
Brutto misligholdte lån, 30 dg. (mill. kr)			4 895	4 867	4 759	5 121	5 336
i prosent av forbrukslån			10,0	8,4	7,6	7,6	7,3

*Utvalget ble utvidet i 2012. Årsvekst er beregnet på grunnlag av sammenlignbart utvalg.

Det var en sterk økning i forbrukslån i årene frem mot finanskrisen i 2008. Veksten var betydelig lavere i etterkant av krisen, men har økt igjen de siste årene. Ved utgangen av tredje kvartal 2014 var årsveksten 9,8 prosent, som var noe lavere årsvekst enn ved utgangen av første halvår, men på omtrent samme nivå som ved utgangen av 2013. En del av veksten har kommet i det utenlandske markedet.

Netto renteinntekter har siden 2009 ligget stabilt på over 11 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital, noe som viser at selskapene priser inn høyere risiko knyttet til forbrukslån enn til lån med pantesikring. Målt i forhold til GFK, var resultatet i 1.–3. kvartal 2014 bedre enn året før. Dette skyldtes en inntektsøkning i ett av selskapene. Tapsnivået er omtrent det samme som i fjor, og klart lavere enn før finanskrisen. Misligholdte lån i prosent av forbrukslån ligger forholdsvis stabilt. Nivået på tap og mislighold er generelt høyere enn i banker og finansieringsselskaper.

Leasing og bilfinansiering

Finansieringsselskaper med leasing og bilfinansiering som hovedområde (11 selskaper), hadde en bedring i resultat før skatt på seks prosent sammenlignet med resultatet for samme periode i fjor. Målt i forhold til GFK var det en liten nedgang i resultatet. Det er små variasjoner i de ulike resultatpostene sammenlignet med fjoråret. Utlånene økte med 8,3 prosent siste tolv måneder.

Tabell 4.13: Resultatposter (11 norske finansieringsselskaper)

	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 206	3,43	2 046	3,45
Andre inntekter	269	0,42	266	0,45
herav verdiendr. finansielle instrumenter	1	0,00	1	0,00
Andre kostnader	887	1,38	825	1,39
herav lønn og personalkostnader	530	0,83	496	0,84
Driftsresultat før tap	1 555	2,42	1 463	2,47
Bokførte tap på utlån	197	0,31	187	0,32
Resultat før skatt	1 358	2,11	1 276	2,15
Skattekostnad	429	0,67	372	0,63
Resultat etter skatt	930	1,45	904	1,52

Tabell 4.14: Balanseposter (11 norske finansieringsselskaper)

	30.09.2014		30.09.2013		
	Mill. kr	% br. utlån	Mill. kr	% br. utlån	% vekst
Forvaltningskapital	89 189		81 758		9,1
Brutto utlån til kunder	84 247		77 787		8,3
herav leasing	56 561		52 376		8,0
Leasing totalt i norske selskaper*	91 501		85 873		6,6
Tapsnedskrivninger på utlån til amortisert kost	-939	-1,1	-786	-1,0	19,5
herav individuelle tapsnedskrivninger	-663	-0,8	-607	-0,8	9,2
herav gruppenedskrivninger	-277	-0,3	-179	-0,2	54,8
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 211	3,8	4 078	5,2	-21,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	72 155		67 535		6,8

*omfatter 17 finansieringsselskaper og banker

Utenlandske finansieringsselskapers filialer i Norge

De utenlandske filialene i Norge hadde om lag 30 prosent av finansieringsselskapenes totale utlån ved utgangen av tredje kvartal 2014. Utlånsveksten var 13,8 prosent siste tolv måneder, noe høyere enn ved utgangen av forrige kvartal.

Tabell 4.15: Balanseposter (19 filialer)

	30.09.2014	30.09.2013	Vekst i %
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	44 021	38 655	13,9
Brutto utlån til kunder	41 640	36 590	13,8
herav leasing (10 filialer)	12 441	11 789	5,5
Leasing totalt i utenlandske filialer*	18 619	18 173	2,5

*omfatter 12 utenlandske filialer av finansieringsselskaper og banker

5 Forsikring

Livsforsikringsselskaper

- Økte finansinntekter
- Bedring i bokført og verdijustert avkastning
- Økt bufferkapital

Resultat

Livsforsikringsselskapene fikk et resultat før skatt på 5,1 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i første til tredje kvartal 2014, mot 4,4 mrd. kroner (0,6 prosent av GFK) i samme periode i 2013. Ufordelte overskuddsmidler og oppreservering for langt liv utgjorde til sammen 11,6 mrd. kroner etter de tre første kvartalene. En vesentlig del av overskuddet vil bli avsatt til oppreservering for langt liv ved årsslutt. Unntaket er kontrakter som er ferdig oppresvert, som blant annet gjelder de fleste offentlige pensjonsordningene.

Forfalte bruttopremier utgjorde 68 mrd. kroner, en økning på 5 mrd. kroner sammenlignet med samme periode i fjor. Erstatninger, ekskl. flytting av premiereserver var 35 mrd. kroner, 1 mrd. kroner høyere enn i de tre første kvartalene i 2013.

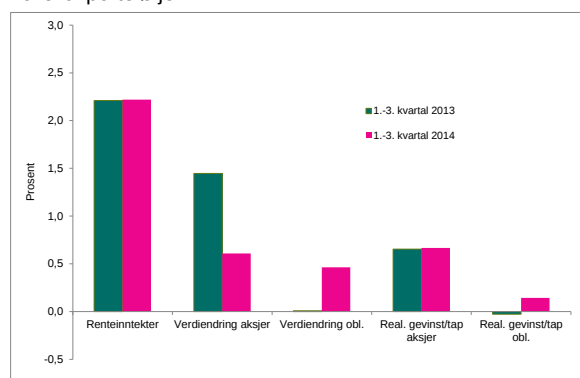
Realiserte gevinster på investeringene økte fra 1,3 til 6,5 mrd. kroner. Økningen skriver seg dels fra økt realisert gevinst på obligasjoner og dels en positiv realisert gevinst på derivater, mot et betydelig tap på derivater i samme periode i fjor. Livsforsikringsselskapene hadde samlet en vesentlig lavere urealisert gevinst på aksjeporteføljen i de tre første kvartalene i år enn i samme periode i 2013. Samtidig bidro imidlertid rentenedgang til økt verdi på obligasjonsporteføljen, slikt at den urealiserte gevinsten på investeringene forble stabil sammenlignet med samme periode året før. Det er imidlertid her store forskjeller mellom selskapene. Aksjemarkedene svinger raskt, og påvirker verdien på aksjeporteføljen og dermed de samlede finansinntektene i betydelig grad. Verdiendringer og realiserte tap og gevinster på aksje- og obligasjonsporteføljene siden finanskrisen i 2008 og frem til i dag vises i figur 5.2.

Kursreguleringsfondet økte med 8,9 mrd. kroner i første til tredje kvartal, mot 8,3 mrd. kroner i samme periode i fjor. Det verdijusterte resultatet før skatt, som viser resultatet før avsetning til kursreguleringsfondet, var 14 mrd. kroner, mot 12,7 mrd. kroner etter tre kvartaler i 2013.

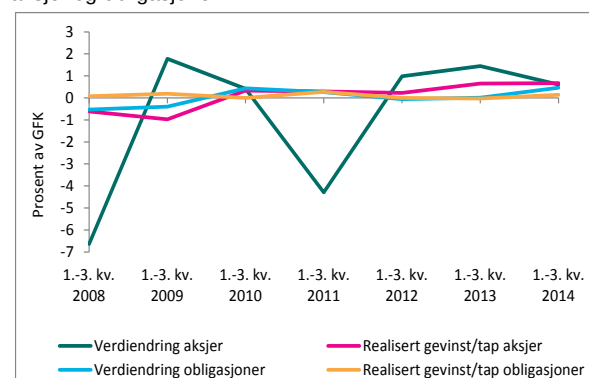
Tabell 5.1: Utvalgte resultatposter

RESULTAT	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Brutto premieinntekter	68 443	8,1	63 892	8,2
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	39 287	4,6	32 353	4,2
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	18 792	2,2	17 131	2,2
herav gevinster ved realisasjon	6 536	0,8	1 253	0,2
herav verdiendringer	9 284	1,1	9 008	1,2
Erstatninger	-74 254	-8,8	-46 644	-6,0
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-44 127	-5,2	-40 936	-5,3
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-8 522	-1,0	-3 647	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-4 400	-0,5	-4 228	-0,5
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 999	0,4	2 865	0,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljene)	2 100	0,2	1 538	0,2
Resultat før skatt	5 099	0,6	4 403	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	8 881	1,0	8 277	1,1
Verdijustert resultat før skatt	13 981	1,7	12 680	1,6
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	4 053	0,5	4 195	0,5

Figur 5.1: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen

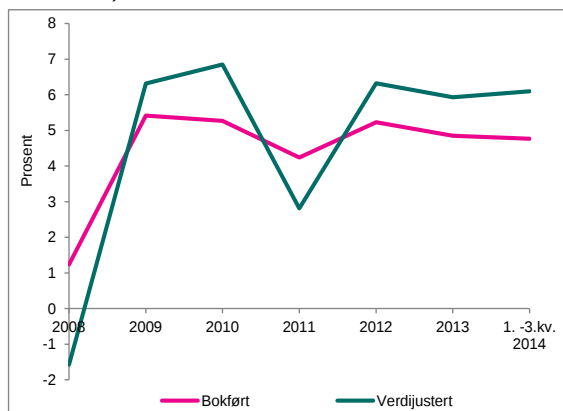
Figur 5.2: Utvikling i realiserte og urealiserte gevinster/tap på aksjer og obligasjoner

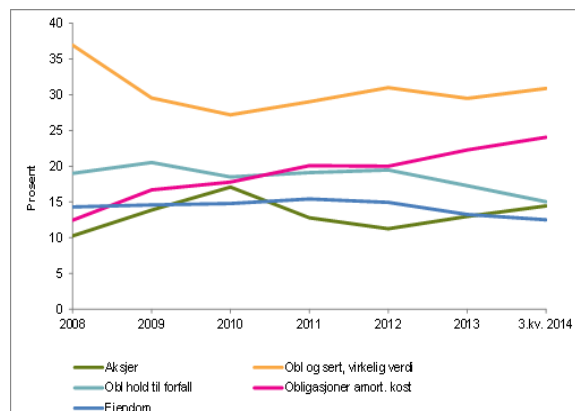
Avkastning i kollektivporteføljen

Kollektivporteføljen omfatter ytelsespensjon, fripoliser og øvrige kontrakter der kunden er garantert en årlig minsteavkastning. For livselskapene samlet økte bokført kapitalavkastning fra 3,1 prosent i de tre første kvartalene i 2013 til 3,6 prosent i samme periode i år (fra 4,1 til 4,8 prosent annualisert). Den verdijusterte avkastningen, som inkluderer urealiserte verdiendringer, økte fra 4,1 prosent til 4,6 prosent (5,5 til 6,1 prosent annualisert) i samme periode. Både oppgang i aksjemarkedene og rentefall bidro til økt avkastning på investeringene i de tre første kvartalene i 2014.

Figur 5.3: Avkastning i kollektivporteføljen (siste periode annualisert)

Figur 5.4: Investeringer i kollektivporteføljen

Balanse

Livsforsikringsselskapenes totale forvaltningskapital var 1 174 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2014. Kollektivporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter med rentegaranti, utgjør hoveddelen av balansen med 916 mrd. kroner. Omtalen under er først og fremst knyttet til investeringene i kollektivporteføljen hvor selskapene (eierne) har avkastningsrisikoen.

Tabell 5.2: Utvalgte balanseposter (total balanse)

	30.09.2014		30.09.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	117 216	10,0	113 903	10,6
Finansielle eiendeler til amortisert kost	445 305	37,9	348 916	32,4
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	636 237	54,2	577 375	53,6
herav aksjer og andeler	215 825	18,4	174 835	16,2
herav obligasjoner og sertifikater	386 861	33,0	357 084	33,1
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 173 741	100,0	1 077 334	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	109 554	9,3	94 381	8,8
herav eiendeler i kollektivporteføljen	916 002	78,0	859 180	79,8
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	147 638	12,6	123 304	11,4
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	909 033	77,4	838 710	77,9
herav premiereserve	817 049	69,6	765 608	71,1
herav kursreguleringsfond	33 765	2,9	23 580	2,2
herav tilleggsavsetninger	25 054	2,1	25 256	2,3

Aksjeandelen i kollektivporteføljen var stabil fra andre til tredje kvartal med 14,5 prosent ved utgangen av tredje kvartal for livsselskapene samlet. Sammenlignet med året før var det en økning på 2 prosentpoeng. Både verdistigning og aksjekjøp bidro til økningen.

Obligasjoner målt til virkelig verdi utgjorde 31 prosent av kollektivporteføljen ved utgangen av tredje kvartal, som er samme nivå som ett år tidligere. Obligasjoner holdt til forfall har blitt noe redusert til 15 prosent, mens øvrige obligasjoner, målt til amortisert kost, har økt med to prosentpoeng til 24 prosent i samme periode.

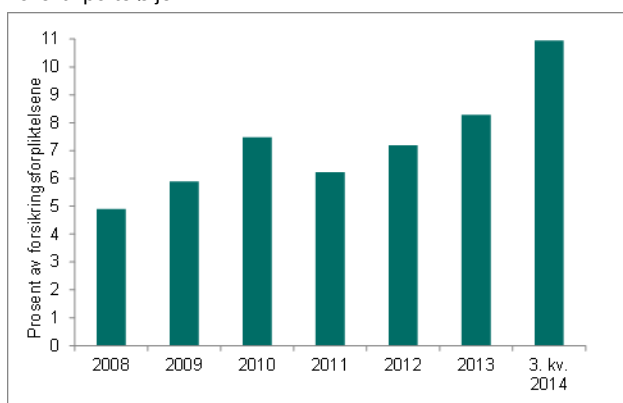
I investeringsvalgporteføljen, som i hovedsak består av kontrakter uten garantert rente, var aksjeandelen 55 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014, mens andelen obligasjoner var 41 prosent. Sammensetningen har vært relativt stabil de siste 2-3 årene.

Soliditet og stresstester

Kapitaldekningen for livsforsikringsselskapene samlet var 15,3 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014. Samtlige selskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

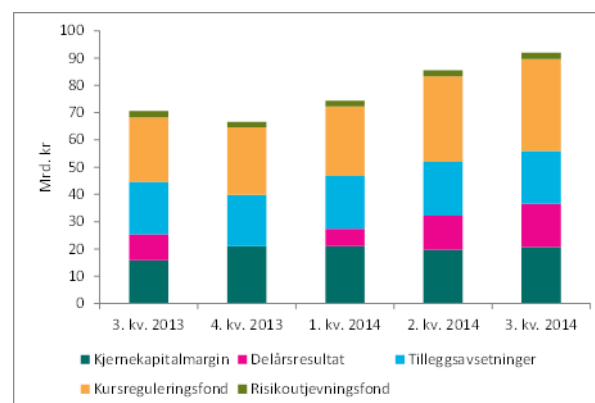
Bufferkapitalen⁵ var 92 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2014, og utgjorde 10,9 prosent av forsikringsforpliktelsene. Det var en økning på 25 mrd. kroner siden utgangen av 2013, hvorav 6 mrd. kroner siste kvartal. Økningen skyldes i hovedsak det ufordelte delårsresultatet, inkludert overskudd på kontrakter som ikke er ferdig oppreservert, men som vil ble avsatt til oppreservering ved årsslutt. I tillegg økte kursreguleringsfondet med 9 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. kroner siste kvartal.

Figur 5.5: Bufferkapital i prosent av forsikringsforpliktelser* i kollektivporteføljen

*Ekskl. tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond

Figur 5.6: Sammensetning av bufferkapital

Stresstest II

I stresstestene beregnes et tapspotensial (risikonivå) som vurderes opp mot bufferkapitalen. Forholdstallet mellom potensielt tap, gitt scenariene i stresstesten, og tilgjengelig bufferkapital viser bufferkapitalutnyttelse. En bufferkapitalutnyttelse over 100 prosent betyr at selskapet ikke har tilstrekkelig kapital hvis scenariene i stresstesten inntreffer. I denne rapporten omtales stresstest II som bygger på gjeldende regelverk, i motsetning til stresstest I som også viser den underliggende renterisikoen knyttet til forpliktelsene.

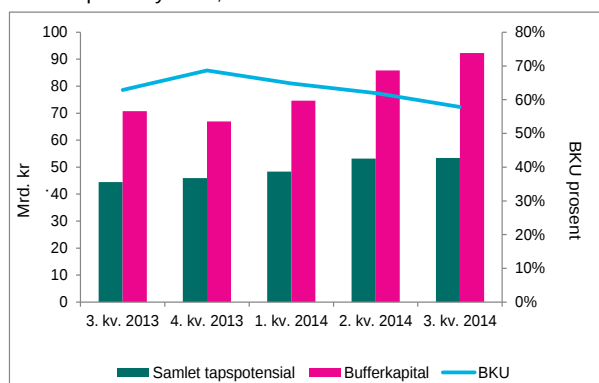
⁵ Bufferkapitalen består av kapital utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav og består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, delårsresultat, kursreguleringsfond, fond for urealiserte gevinster og risikoutjevningfond.

Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den største risikoen for livselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten:

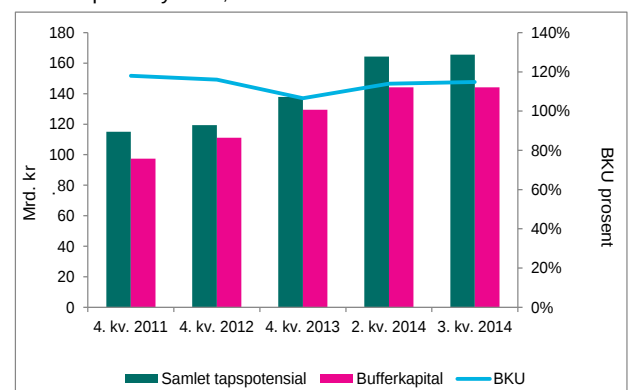
- et parallelt skift i rentekurven (økning) på 1,5 prosentpoeng,
- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent
- forhåndsdefinerte spreadendringer avhengig av ratingkategori og utsteder

Bufferkapitalutnyttelsen for livsforsikringsselskapene samlet var 58 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014, en bedring på 11 prosentpoeng siden årsskiftet. Bedringen skyldes at bufferkapitalen økte vesentlig mer enn samlet tapspotensial.

Figur 5.7: Samlet tapspotensiale, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse, stresstest II

Figur 5.8: Samlet tapspotensiale, bufferkapital og bufferkapitalutnyttelse, stresstest I

Stresstest I

For flere av livselskapene knytter utfordringen seg først og fremst til kapitalkravene under Solvens II. Bufferkapitalutnyttelsen i stresstest I, som måler effekten av det nye solvensregelverket, ligger betydelig høyere enn 100 prosent for flere selskaper. For livselskapene samlet var bufferkapitalutnyttelsen 114 prosent ved utgangen av tredje kvartal, som var noe høyere enn ved årsskiftet. Rentenedgangen så langt i 2014 bidrar til økt bufferkapitalutnyttelse. Det er særlig selskaper med stor andel privat ytelsespensjon og fripoliser som påvirkes negativt av det fallende rentenivået.

Skadeforsikringsselskaper

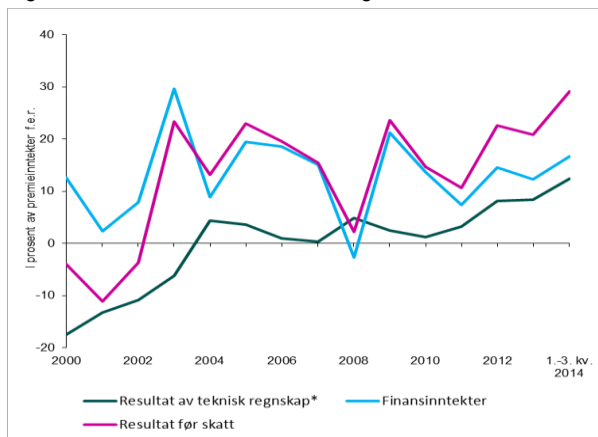
- Betydelig bedring i resultatene
- Fortsatt sterk vekst i premieinntekter
- Økte finansinntekter

Kapitlet omhandler utviklingen i resultat- og balanseregnskapet, samt soliditet, for norske skadeforsikringsselskaper, unntatt Captives, sjøforsikringsselskapene Gard og Skuld, og Den Norske Krigsforsikring for Skib.

Resultat

De norske skadeforsikringsselskapene hadde et resultat før skatt på nær 8 mrd. kroner de tre første kvartalene 2014, en økning på 3 mrd. kroner sammenlignet med samme periode 2013. Økte erstatningskostnader og driftskostnader ble mer enn oppveid av økte premieinntekter i perioden. Dette bidro til at resultat av teknisk regnskap var 4,2 mrd. kroner, en økning på 1,3 mrd. kroner. Resultat av ikke-teknisk regnskap var 3,8 mrd. kroner i de tre første kvartalene 2014, som var 1,7 mrd. kroner høyere enn samme periode året før. Finansinntektene økte med 1,8 mrd. kroner, hovedsakelig som følge av økte inntekter fra aksjer, utbytte og konsernbidrag. Både verdiendringer og realiserte gevinster på investeringer bidro også til økningen i finansinntekter.

Figur 5.13: Resultater i skadeforsikring

*Allokert investeringsavkastning er fratrukket teknisk resultat

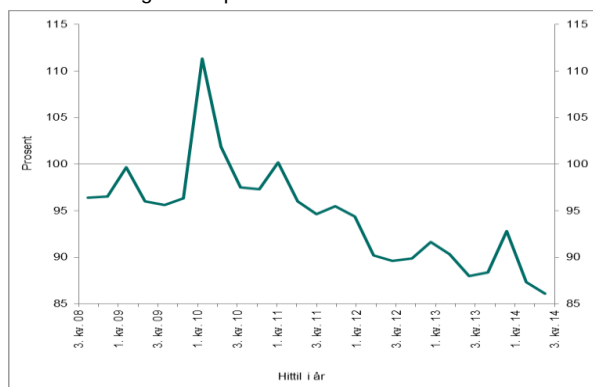
Tabell 5.3: Utvalgte resultatposter for skadeforsikringsselskapene

	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	27 315		24 739	
Andre forsikringsrelaterte inntekter	189	0,7	177	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	19 062	69,8	17 732	71,7
Forsikringsrelaterte driftskostnader	4 448	16,3	4 034	16,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	582	2,1	761	3,1
Resultat av teknisk regnskap	4 183	15,3	2 924	11,8
Netto inntekter fra investeringer	4 557	16,7	2 719	11,0
Andre inntekter	43	0,2	39	0,2
Andre kostnader	40	0,1	23	0,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 765	13,8	2 029	8,2
Resultat før skattekostnad	7 947	29,1	4 954	20,0

Combined ratio er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften i et forsikringsselskap. Den beregnes som summen av skade- og kostnadsprosenten⁶. En combined ratio under 100 innebærer at nivået på premieinntektene ligger over summen av erstatnings- og driftskostnadene, og den forsikringsrelaterte driften har vært lønnsom.

Combined ratio for skadeforsikringsselskapene samlet de tre første kvartalene i 2014 var på 86 prosent, to prosentpoeng lavere enn i samme periode 2013. Det tyder på at lønnsomheten i den forsikringsrelaterte virksomheten så langt i 2014 er noe bedre enn i de tre første kvartalene i 2013. Kostnadsprosenten var om lag uendret fra i fjor, og var på 16 prosent. Skadeprocenten falt 2 prosentpoeng til 70 prosent, som følge av en større økning i premieinntekter enn i erstatningskostnadene.

Figur 5.16: Utvikling i combined ratio for skadeforsikringsselskapene samlet

⁶ Skadeprocenten beregnes som erstatningskostnader for egen regning i prosent av premieinntektene for egen regning. Kostnadsprocenten beregnes som forsikringsrelaterte driftskostnader i prosent av premieinntektene for egen regning.

Balanse

Total forvaltningskapital i skadeforsikringsselskapene var 119 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2014, mot 114 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal året før. Finansielle eiendeler som vurderes til virkelig verdi utgjorde 51 prosent av eiendelene, hvorav obligasjoner og aksjer utgjorde henholdsvis 39 prosent og 11 prosent. Investeringer i obligasjoner som vurderes til virkelig verdi økte med 4 mrd. kroner til 46 mrd. kroner, mens investeringer i aksjer økte med 2,6 mrd. kroner, til 13 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2014.

Tabell 5.5: Utvalgte balanseposter for skadeforsikringsselskapene

	30.09.2014		30.09.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 486	2	2 240	2
Investeringer	94 973	80	92 230	81
Bygninger og andre faste eiendommer	472	0	499	0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	10 769	9	14 090	12
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	22 445	19	23 270	20
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	60 733	51	53 909	47
Aksjer og andeler	12 911	11	10 363	9
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	46 244	39	42 334	37
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 394	5	5 118	4
Fordringer	11 407	10	10 744	9
Andre eiendeler	4 277	4	3 404	3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	119 022	100	114 075	100
Forsikringstekniske avsetninger	70 812	59	66 878	59

Soliditet og stresstester

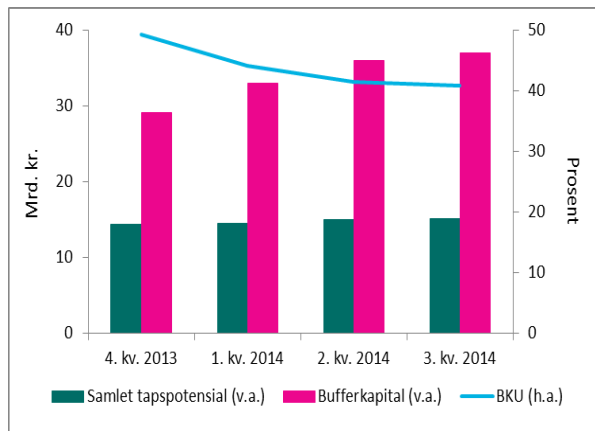
Kapitaldekningen i skadeforsikringsselskapene samlet var på 29 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2014. Samtlige skadeforsikringsselskaper oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

For resultatene fra stresstest II er utvalget 33 skadeforsikringsselskaper. Disse skadeforsikringsselskapene viste en økning i bufferkapitalutnyttelsen i stresstest II på 2 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal 2013 til utgangen av tredje kvartal 2014, og utgjorde 41 prosent. Økningen skyldes hovedsakelig at den relative økningen i tapspotensialet var større enn den relative økningen i bufferkapitalen. Samlet tapspotensial⁷ var på 15 mrd. kroner og bufferkapitalen var på 37 mrd. kroner ved utgangen av tredje kvartal 2014.

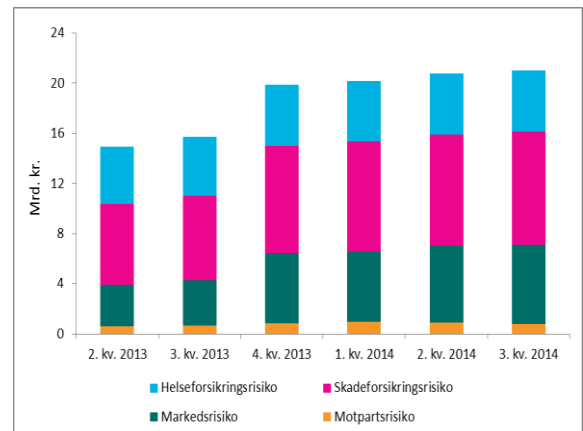
Skadeforsikringsrisiko, som innebærer premierisiko, reserverisiko og katastroferisiko knyttet til naturkatastrofehendelser, utgjorde den største andelen av samlet tapspotensial med 43 prosent.

⁷ Samlet tapspotensial etter diversifiseringseffekter.

Figur 5.19: Utvikling i tapspotensial og bufferkapital under stresstest II

Figur 5.20: Sammensetningen av tapspotensiale*

*Tapspotensial før diversifiseringseffekter.

6 Resultat og balanse for hver bransje

BANKER (bankkonsern)

Samtlige norske banker

RESULTAT	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Renteinntekter m.v.	108 926	3,20	104 858	3,27
Rentekostnader m.v.	55 990	1,64	56 042	1,75
Netto renteinntekter	52 936	1,55	48 816	1,52
Utbytte	2 342	0,07	1 747	0,05
Provisjonsinntekter m.v.	16 105	0,47	15 221	0,47
Provisjonskostnader m.v.	3 299	0,10	3 192	0,10
Netto verdiendr. på finansielle instrumenter	7 567	0,22	4 680	0,15
Andre inntekter	3 587	0,11	3 490	0,11
Lønn- og administrasjonskostnader	27 408	0,80	26 309	0,82
... herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser oa.	17 877	0,52	17 371	0,54
Avskrivninger	2 708	0,08	2 485	0,08
Andre kostnader	4 016	0,12	4 656	0,15
Driftsresultat før tap	45 107	1,32	37 313	1,16
Tap på utlån	3 847	0,11	4 925	0,15
Verdifall på ikke-finansielle eiendeler	-469	-0,01	72	0,00
Resultat før skatt	41 729	1,23	32 316	1,01
Skattekostnad	9 825	0,29	8 403	0,26
Resultat for perioden	31 905	0,94	23 913	0,75

BALANSE	30.09.2014	30.09.2013	
	Mill. kr.	Mill. kr.	% vekst
Forvaltningskapital	4 322 014	4 260 410	1,4
Brutto utlån til kunder	3 174 548	3 019 630	5,1
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-24 382	-24 227	0,6
... herav gruppenedskrivninger	-7 756	-7 874	-1,5
Innsk. fra og gjeld til kunder	1 955 744	1 912 447	2,3
Gjeld stiftet ved utsted. av verdipapirer	1 264 209	1 223 826	3,3

KREDITTFORETAK

27 kredittforetak (uten Eksportfinans)

RESULTAT	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	35 404	2,96	34 799	3,02
Rentekostnader m.v.	23 584	1,97	23 925	2,08
Netto rente	11 819	0,99	10 873	0,94
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	5	0,00	5	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	123	0,01	209	0,02
Provisjonskostnader m.v.	521	0,04	383	0,03
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	-1 485	-0,12	311	0,03
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	241	0,02	-644	-0,06
Andre driftsinntekter	7	0,00	7	0,00
Lønn og administrasjonskostnader	4 581	0,38	4 346	0,38
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	159	0,01	150	0,01
Avskrivninger	7	0,00	8	0,00
Andre driftskostnader	188	0,02	221	0,02
Driftsresultat før tap	5 413	0,45	5 802	0,50
Tap på utlån	29	0,00	111	0,01
Resultat før skatt	5 384	0,45	5 690	0,49
Skatt på ordinært resultat	1 445	0,12	1 589	0,14
Resultat for perioden	3 939	0,33	4 101	0,36

BALANSE	30.09.2014	30.09.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	1 646 097	1 561 780	5,4
Brutto utlån til kunder	1 360 382	1 326 694	2,5
... herav vurdert til amortisert kost	1 146 864	1 112 432	3,1
...herav vurdert til virkelig verdi	213 518	214 263	-0,3
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-449	-415	8,1
...herav gruppenedskrivninger	-217	-254	-14,4
Gjeld til kredittinstitusjoner	216 794	185 894	16,6
Gjeld v. utstedelse av verdipapirer	1 295 987	1 263 814	2,5

FINANSIERINGSSLESKAPER**25 finansieringsselskaper**

RESULTAT	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Renteinntekter m.v.	5 545	7,20	5 151	7,33
Rentekostnader m.v.	1 528	1,98	1 490	2,12
Netto rente	4 017	5,22	3 660	5,21
Utbytte, andre innt. av verdipap. m. var. avkast.	1	0,00	1	0,00
Provisjonsinntekter m.v.	506	0,66	420	0,60
Provisjonskostnader m.v.	422	0,55	277	0,39
Nto. gev./tap omløpsmidler/fin. eiend. vurd. til virk. verdi	0	0,00	6	0,01
Nto. gev./tap sikringsbokføring/valutakursdifferanser	0	0,00	-2	0,00
Andre driftsinntekter	619	0,80	210	0,30
Lønn og administrasjonskostnader	1 525	1,98	1 513	2,15
...herav lønn, pensjoner og sosiale ytelser	783	1,02	731	1,04
Avskrivninger	70	0,09	45	0,06
Andre driftskostnader	292	0,38	215	0,31
Driftsresultat før tap	2 834	3,68	2 246	3,19
Tap på utlån	374	0,49	322	0,46
Resultat før skatt	2 460	3,20	1 924	2,74
Skatt på ordinært resultat	718	0,93	543	0,77
Resultat for perioden	1 742	2,26	1 380	1,96

BALANSE	30.09.2014	30.09.2013	
	Mill. kr	Mill. kr	% vekst
Forvaltningskapital	107 086	96 683	10,8
Brutto utlån til kunder	99 058	90 746	9,2
Tapsnedskrivninger av utlån (amortisert kost)	-1 563	-1 226	27,5
...herav gruppenedskrivninger	-446	-253	76,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	82 279	76 427	7,7

Resultatrapport for finansinstitusjoner, 1. -3. kvartal 2014

Resultat og balanse for hver bransje

LIVSFORSIKRINGSSLESKAPER

12 livselskaper

RESULTAT	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Brutto premieinntekter	68 443	8,1	63 892	8,2
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	39 287	4,6	32 353	4,2
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	18 792	2,2	17 131	2,2
herav gevinster ved realisasjon	6 536	0,8	1 253	0,2
herav verdiendringer	9 284	1,1	9 008	1,2
Erstatninger, ekskl. flytting	-74 254	-8,8	-46 644	-6,0
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-44 127	-5,2	-40 936	-5,3
herav endring i kursreguleringsfond	-8 881	-1,0	-8 277	-1,1
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-8 522	-1,0	-3 647	-0,5
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-4 400	-0,5	-4 228	-0,5
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 999	0,4	2 865	0,4
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	2 100	0,2	1 538	0,2
Resultat før skatt	5 099	0,6	4 403	0,6
Endringer i kursreguleringsfond	8 881	1,0	8 277	1,1
Verdijustert resultat før skatt	13 981	1,7	12 680	1,6
Totalresultat (inkl. andre resultatkomponenter) etter skatt	4 053	0,5	4 195	0,5

BALANSE	30.09.2014		30.09.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og faste eiendommer (inkl. eiendomsselskaper)	117 216	10,0	113 903	10,6
Finansielle eiendeler til amortisert kost	375 325	32,0	348 916	32,4
herav investeringer som holdes til forfall	137 677	11,7	146 397	13,6
herav utlån og fordringer	220 520	18,8	188 442	17,5
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	636 237	54,2	577 375	53,6
herav aksjer og andeler	215 825	18,4	174 835	16,2
herav obligasjoner og sertifikater	386 861	33,0	357 084	33,1
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	1 173 741	100,0	1 077 334	100,0
herav eiendeler i selskapsporteføljen	109 554	9,3	94 381	8,8
herav eiendeler i kollektivporteføljen	916 002	78,0	859 180	79,8
herav eiendeler i investeringsvalgporteføljen	147 638	12,6	123 304	11,4
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	909 033	77,4	838 710	77,9
herav premiereserve	817 049	69,6	765 608	71,1
herav kursreguleringsfond	33 765	2,9	23 580	2,2
herav tilleggsavsetninger	25 054	2,1	25 256	2,3

SKADEFORSIKRINGSSKAPER

43 skadeforsikringsselskaper, uten Captives

Tall i mill. kroner og prosent av premieinntekter f.e.r.

RESULTAT	1.-3. kvartal 2014		1.-3. kvartal 2013	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	27 320	0,0	24 739	0,0
Andre forsikringsrelaterte inntekter	194	0,7	177	0,7
Erstatningskostnader f.e.r.	19 062	69,8	17 732	71,7
Forsikringsrelaterte driftskostnader	4 453	16,3	4 034	16,3
Endring i sikkerhetsavsetninger mv	583	2,1	761	3,1
Resultat av teknisk regnskap	4 187	15,3	2 924	11,8
Netto inntekter fra investeringer	4 559	16,7	2 719	11,0
Andre inntekter	44	0,2	39	0,2
Andre kostnader	40	0,1	23	0,1
Resultat av ikke teknisk regnskap	3 767	13,8	2 029	8,2
Resultat før skattekostnad	7 954	29,1	4 954	20,0

BALANSE	30.09.2014		30.09.2013	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Immaterielle eiendeler	2 486	2	2 240	2
Investeringer	95 085	80	92 230	81
Bygninger og andre faste eiendommer	479	0	499	0
Datterforetak tilknyttet foretak og felleskontrollert virksomhet	10 793	9	14 090	12
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	22 462	19	23 286	20
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	60 796	51	53 893	47
Aksjer og andeler	12 944	11	10 363	9
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	46 267	39	42 334	37
Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser i skadeforsikring	5 414	5	5 118	4
Fordringer	11 411	10	10 744	9
Andre eiendeler	4 295	4	3 404	3
Sum eiendeler (Forvaltningskapital)	119 178	100	114 075	100
Forsikringstekniske avsetninger	70 826	59	66 878	59

7 Tabeller for grupper og enkeltinstitusjoner

Banker

Tabell 7.1: Resultatposter for gruppen av de 7 store bankene

	1.-3.kv. 2014		1.-3.kv. 2013	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	38 170	1,42	35 618	1,40
Andre inntekter	20 278	0,75	16 968	0,67
herav verdiendr. finansielle instrumenter	6 711	0,25	4 308	0,17
Driftskostnader	24 456	0,91	24 403	0,96
herav lønn og personalkostnader	13 166	0,49	12 930	0,51
Resultat før tap	33 992	1,26	28 183	1,11
Tap på utlån	2 522	0,09	3 660	0,14
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-11	0,00	3	0,00
Resultat før skatt	31 481	1,17	24 520	0,96
Skattekostnad	7 528	0,28	6 390	0,25
Resultat etter skatt	23 953	0,89	18 130	0,71
EK-avkastning	15,9		12,8	

Tabell 7.2: Balanseposter for gruppen av de 7 store bankene

	30.09.14		30.09.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	3 341,8		3 343,9		-0,1
Brutto utlån til kunder	2 366,6		2 251,7		5,1
Tapsnedskrivninger på utlån	-18,0	-0,8	-18,1	-0,9	-0,5
herav individ. tapsnedskr.	-13,9	-0,6	-13,6	-0,7	2,6
herav gruppenedskrivning	-4,1	-0,2	-4,5	-0,2	-9,8
Brutto misligholdte utlån	26,5	1,1	33,7	1,5	-21,3
Gjeld til kredittinstitusjoner	429,2		511,0		-16,0
Innskudd fra kunder	1 412,0		1 421,2		-0,6
Gjeld ved utst. av verdipapirer	997,3		981,1		1,7
Innskuddsdekning	59,7		63,1		

Tabell 7.3: Resultatposter for gruppen av de 23 mellomstore bankene

	1.-3.kv. 2014		1.-3.kv. 2013	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	10 211	2,08	9 018	2,01
Andre inntekter	4 113	0,84	3 365	0,75
herav verdiendr. finansielle instrumenter	610	0,12	174	0,04
Driftskostnader	6 376	1,30	6 001	1,34
herav lønn og personalkostnader	3 059	0,62	2 933	0,65
Resultat før tap	7 947	1,62	6 382	1,42
Tap på utlån	1 026	0,21	884	0,20
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-208	-0,04	-2	0,00
Resultat før skatt	7 129	1,46	5 501	1,23
Skattekostnad	1 555	0,32	1 386	0,31
Resultat etter skatt	5 574	1,14	4 115	0,92
EK-avkastning	12,8		8,5	

Tabell 7.4: Balanseposter for gruppen av de 23 mellomstore bankene

	30.09.14		30.09.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	668,8		612,7		9,2
Brutto utlån til kunder	557,4		520,3		7,1
Tapsnedskrivninger på utlån	-4,5	-1,1	-4,2	-1,2	6,5
herav individ. tapsnedskr.	-1,7	-0,4	-1,8	-0,5	-2,9
herav gruppenedskrivning	-2,7	-0,7	-2,4	-0,7	13,4
Brutto misligholdte utlån	9,4	1,7	10,0	1,9	-6,6
Gjeld til kredittinstitusjoner	31,1		54,7		-43,0
Innskudd fra kunder	326,8		285,1		14,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	221,2		195,6		13,1
Innskuddsdekning	58,6		54,8		

Tabell 7.5: Resultatposter for gruppen av de 95 mindre bankene

	1.-3.kv. 2014		1.-3.kv. 2013	
	Mill.kr.	% av GFK	Mill.kr.	% av GFK
Netto renteinntekter	4 555	2,01	4 180	2,00
Andre inntekter	1 912	0,85	1 613	0,77
herav kursgev. finansielle instrumenter	245	0,11	198	0,09
Driftskostnader	3 300	1,46	3 046	1,46
herav lønn og personalkostnader	1 653	0,73	1 508	0,72
Resultat før tap	3 167	1,40	2 747	1,31
Tap på utlån	298	0,13	381	0,18
Verdifall på ikke finansielle eiendeler	-251	-0,11	71	0,03
Resultat før skatt	3 120	1,38	2 295	1,10
Skattekostnad	742	0,33	627	0,30
Periodens resultat	2 378	1,05	1 668	0,80
EK-avkastning	10,9		8,4	

Tabell 7.6: Balanseposter for gruppen av de 95 mindre bankene

	30.09.14		30.09.13		vekst i %
	Mrd.kr	% av br. utlån	Mrd.kr	% av br. utlån	
Forvaltningskapital	311,4		285,0		9,3
Brutto utlån til kunder	250,6		234,8		6,7
Tapsnedskrivninger	-1,9	-0,8	-1,9	-0,8	-1,7
herav individ. tapsnedskr.	-1,0	-0,4	-1,0	-0,4	-3,1
herav gruppenedskrivning	-0,9	-0,4	-0,9	-0,4	-0,2
Brutto misligholdte utlån	5,0	2,0	4,5	1,9	9,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	6,2		7,7		-19,8
Innskudd fra kunder	216,9		196,1		10,6
Gjeld ved utst. av verdipapirer	45,7		43,3		5,5
Innskuddsdekning	86,5		83,5		

